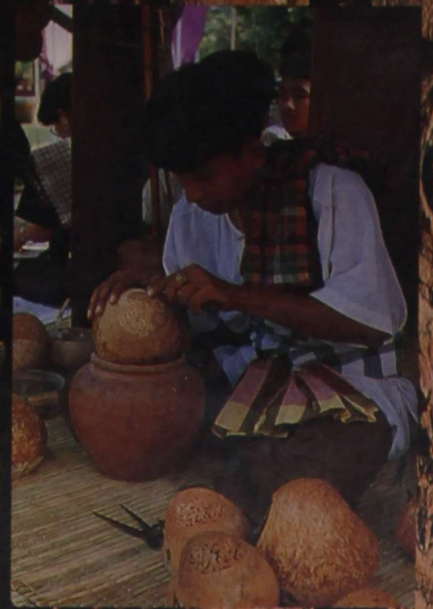

សៀវភៅសិល្បៈ

FINE ARTS DEPARTMENT NEWSLETTER

ឆ្នាំទី ៦ លេខទី ៣ វ.ស. ២៥៣៦ ISSN 0857-572X

งานแกะสลัก

วิทยาลัยช่างศิลป์ กองศิลปศึกษา

ฝ่ายช่างสิบหมู่ กองหัตถศิลป์

ในบรรดาศิลปกรรมต่าง ๆ ของไทยนั้น งานจำหลักหรืองานแกะสลักเป็นงานช่างไทยโบราณชนิดหนึ่ง ซึ่งมีอยู่คู่กับชาติไทยมานาน เป็นประณีตศิลปกรรมที่เห็นได้ทั่วไป และแสดงให้เห็นถึงความสามารถของช่างไทยที่ได้รับมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและมีวิวัฒนาการทางฝีมือตกทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว

การจำหลักหรือการแกะสลักเป็นงานที่เกิดจากการใช้เครื่องมือโลหะที่มีความคมพอที่จะแกะสลักหรือจำหลักลงบนวัสดุประเภทไม้ หิน โลหะ กระดูก งา เขาสัตว์ ตลอดจนวัสดุที่มีเนื้ออ่อนเช่น ผลไม้ หัวของพืช สบู่ ซึ่งจะมีชื่อเรียกตามวัสดุที่ใช้แกะสลักออกมาเป็นผลงานประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

๑. งานไม้จำหลัก
๒. งานแกะสลักหิน
๓. งานแกะสลักงา เขา กระดูกสัตว์
๔. งานแกะสลักโลหะหรือแกะแร่สลักดิน
๕. งานแกะสลักหรือสลักฉลุหนัง
๖. งานแกะสลักฉลุกระดาษหรืองานดอกกระดาษ
๗. งานแกะสลักเครื่องสลัก เครื่องสด หรือของอ่อน

ตามที่แบ่งมานี้ เป็นประเภทของงานในลักษณะการแกะสลัก จำหลักสลักฉลุลงบนวัสดุชนิดต่าง ๆ โดยกรรมวิธีที่เรียกรวมว่าแกะสลัก ซึ่งอาจจะมีมากกว่านี้ตามวัสดุที่นำมาทำ และถ้าเทียบปริมาณงานแกะสลักที่เห็นอยู่ จะพบว่า งานไม้จำหลักมีมากกว่างานแกะสลักวัสดุอื่นๆ ผลงานส่วนใหญ่จะมีหลากหลายนับตั้งแต่ ทำเป็นส่วนประกอบของสถาปัตยกรรมตกแต่งอาคาร เช่น ลวดลายหน้าบัน คันทวย ประติมากรรมรูปเคารพต่าง ๆ ฝาผนัง โบระกา ตัวลายยอง บัวปลายหัวเสา ฯลฯ ทำเป็นเครื่องเรือน เครื่องใช้ เช่น ธรรมมาสน์ สังเค็ด โต๊ะตั้งเตียง คันฉ่อง พระราชยานคานหาม บุษบก ตู้ ฯลฯ หรือทำเป็นงานประติมากรรมจำหลักไม้ เช่น พระพุทธรูปไม้จำหลัก ลวดลายไม้จำหลัก ภาพจำหลักไม้ลอยตัว เป็นต้น

งานไม้จำหลัก ถ้าแบ่งตามลักษณะวิธีการทำก็มีด้วยกัน ๒ แบบ คือ

๑. งานจำหลักลวดลายประกอบหรือประดับตกแต่งผลงานอื่นๆ เช่น สถาปัตยกรรม เครื่องเรือน ครัวภัณฑ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ
๒. งานจำหลักภาพทั้งที่เป็นภาพลายเส้น ภาพลึกลับ ภาพลอยตัว หรือภาพกลมที่สามารถดูภาพได้รอบตัวเช่นเดียวกับงานประติมากรรมภาพนูนสูงหรือครึ่งซีก ภาพนูนต่ำหรือที่เรียกกันในหมู่ช่างว่า ภาพหน้าจันทร์ที่มองได้เพียงเฉพาะหน้าตรงเท่านั้น

ส่วนเครื่องมือแกะสลักลวดลาย คงมีการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับการแกะสลักภาพต่าง ๆ นั้นเอง แต่อาจมีการประดิษฐ์ลวดลายด้วยการแกะภาพเทพบ้าง ภาพสัตว์บ้างผสมไว้ในลวดลายบางครั้งก็ประดิษฐ์ลวดลายประกอบภาพ จึงทำให้ผลงานมีลักษณะแตกต่างกันออกไป เครื่องไม้แกะสลักสมัยก่อนมักจะเป็นงานสำเร็จบริบูรณ์ด้วยการลงรักปิดทองรองชาดหรือประดับกระจก แต่ในปัจจุบันงานแกะสลักไม้ที่เป็นเครื่องเรือนจะไม่ค่อยมีการลงรักปิดทองหรือประดับกระจกกัน แต่จะมีการทาสีน้ำมันแต่งสีเนื้อไม้ หรือมีการทำการปกกลาย เพื่อให้ลวดลายมีเงาแสดงออกถึงความลึกชัดเจน

งานไม้จำหลักที่ทำโดยวิธีปิดทองทาสีรองชาด ถือเป็นงานขั้นสุดยอดของงานไม้จำหลักของไทย ซึ่งไม่ใช่จะหาดูกันได้ง่าย ๆ เพราะต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะของช่างผนวกกับความเชี่ยวชาญในตัวช่างแต่ละคน สร้างสรรค์ผลงานให้เป็นศิลปกรรมสำคัญจนถึงขั้นเป็นเอกลักษณ์ของงานช่างไทยกันเลยทีเดียว

งานแกะสลักไม้ที่จะปรากฏผลเป็นที่ติดตาต้องใจของคน นอกจากจะขึ้นอยู่กับฝีมือช่างแล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลักก็เป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญไม่น้อย เพราะหลังจากที่ช่างไม้ได้ขึ้นรูปขึ้นหุ่นงานได้แล้ว จะมีเครื่องมือประกอบการแกะสลักเพียง ๒ อย่างเท่านั้น คือ สว่า และค้อน ซึ่งมีตั้งแต่สว่าหน้าตรง ใช้ในการแกะสลักส่วนที่เป็นแนวเส้นตรง สว่าหน้าโค้งหรือสว่าเล็บมือ หรือสว่าขมวด ใช้แกะสลักในส่วนที่เป็นแนวเส้นโค้ง สว่าปากเลี้ยว สว่าที่มีคมเฉียงเป็นมุมแหลม และต้องมีใช้ ๒ เล่ม คือสว่าปากเลี้ยวซ้าย และสว่าปากเลี้ยวขวา สำหรับใช้ในการตัดเฉียงเพลในงานแกะสลักทั้งด้านซ้ายและขวา

ส่วนค้อนที่ใช้ในการตอกสว่าแกะสลักในงานไม้จำหลักนั้นจะเป็นค้อนไม้เพราะจะไม่ทำให้ด้ามสว่าชำรุดเสียหาย ไม้ที่ใช้ทำตัวค้อนส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้อแข็งจำพวกไม้ชิงชัน ไม้แก่นมะขาม ไม้แดง

เครื่องมือที่ใช้ในงานไม้จำหลักนอกจากสว่าและค้อนแล้ว ที่ขาดไม่ได้ก็อย่างคีมสำหรับหนีบไม้ในกรณีที่เป็ภาพลอยตัว ลวดลายเครือเถาและไม้ซึ่งเป็นที่ยิยมใช้ในการแกะสลัก ก็คือ ไม้สาก เพราะทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศได้ดีกว่าไม้ชนิดอื่น การยึดเหนี่ยวก็มีความแข็งแรงและปลวกไม่ค่อยกิน

งานแกะสลักวัสดุอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงในครั้งนี้นี้ ก็มีลักษณะไม่แตกต่างจากงานแกะสลักไม้เท่าใดนัก ผิดกันก็ตรงที่เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานเท่านั้น เช่นงานแกะสลักหิน ซึ่งมักเป็นงานขนาดใหญ่ ที่ต้องใช้เครื่องมือตัด เจาะหินที่มีความแข็งแรงและคมเพียงพอในการสกัดผิว ในสมัยรัตนโกสินทร์ ผลงานแกะสลักหินที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ก็คือ พนักกระเบียง พระอุโบสถ

(อ่านต่อปกหลังใน)

สารกรมศิลปากร

สารบัญ

สืบทิต...ศิลปากร

รายงานพิเศษ

การประชุมเพื่อสงวนรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
การอนุรักษ์มรดกไทยในปัจจุบันและอนาคต

สัมภาษณ์

นางประกอบ ลากเพชร ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านภาษาเอกสารและหนังสือ

แฉ่นขยาย

ตุ๊กตาเสียบบาล

จากสนาม

ลพบุรีฟรีสไตล์

ชวนรู้

พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบรมรูปทรงม้า (ร.๕)

เพลงน้อย

หนังสือน่าสนใจ

หน้า

๒

๕

๘

๑๓

๑๕

๑๗

๒๐

๒๒

๒๔

สารกรมศิลปากร

เพื่อเผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมทั่วไปของกรมศิลปากร

ที่ปรึกษา

นายสมคิด โชติภวณิชย์
นายนิคม มูลิกะคามะ
นายเสริม สุพรรณกุล
นายสาโรช จารักษ์
นางประกอบ ลากเพชร
นายวิระ โรจน์พจนรัตน์

บรรณาธิการ อำนวยการ

นางสมลักษณ์ เจริญพจน์

บรรณาธิการ

นางสาลินี ชุ่มวรรณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวอารีพร อำนวยกิจเจริญ

กองบรรณาธิการ

นางจุฑาทิพย์ โคตรประทุม
นายสมชาย นิเวศวิวัฒน์
นางสาวสาลินี ธรรมรุ่งเรือง

นางสาวนาวรณ เจนกลาง

นางสาวสมคิด ทวีทรัพย์

นายชัยรัตน์ เลิศรัตนพร

นางสาวรัตนศิริ สิงห์

นางสาวกรสวรรค์ มณีवास

นางสาววันเพ็ญ พรเลิศศักดิ์

ฝ่ายภาพ

นายสิงห์คม บริสุทธิ์

นางสาวราวีณี แจ่มนาม

นายรัชชัย รามัญ

ฝ่ายศิลปกรรม

นายชาญณรงค์ คงโกคา

นางสาวบุญเยี่ยม ยามี่

ฝ่ายจัดการ

นางเพียงใจ นุตะศรีนทร์

นางสุรีย์ หยาตผกา

นางสภารณณ์ ฤทธิรงค์

นายทวีศักดิ์ ห้ามไธสง

นางพรรณิ ศรีคะนอง

นางสาวสิริภัทร สุทนต์

นางสาวรัตนภรณ์ มุกนนท์

นางสาวพรสุรีย์ จุลประสิทธิ์พงษ์

จัดทำโดย

ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

สำนักงานเลขานุการกรม

กรมศิลปากร

ถนนหน้าพระธาตุ

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๒๒๔๒๐๕๐, ๒๒๒๐๕๓๔

โทรสาร ๒๒๒๐๕๓๔

ออกแบบปก

นายรัชชัย รามัญ

ถ่ายภาพ

ราวีณี แจ่มนาม

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์

๒๘๑๖๕๓๓, ๒๘๒๐๕๖๕

ศิลปิศ...ศิลปากร

■ สมคิด ทรัพย์สว่าง

นภวรรณ เจนกลาง

กรมศิลปกิจงานบำเพ็ญพระราชกุศล

ถวายแด่

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

กรมศิลปากร จัดงานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตเมื่อวันศุกร์ที่ ๗ มกราคม ๒๕๓๖ เวลา ๐๘.๐๐ น. เป็นต้นไป โดยจัดพิธีสักการะสังเวย และพิธีวางพวงมาลาถวายราชสักการะพระบรมราชานุสรณ์ บริเวณหน้าโรงละครแห่งชาติ และทำพิธีทักษิณานุประทาน ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ บริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

นายสมคิด โชติกวนิชย์ อธิบดีกรมศิลปากรได้เปิดเผยว่า กรมศิลปากรได้จัดงานบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เสมอมาทุกปี ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่กรมศิลปากรได้ใช้ที่ดินบริเวณพระราชวังบวรสถาน หรือ

ที่เรียกว่าวังหน้าจัดสร้างโรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๘ ด้วยเหตุนี้กรมศิลปากรได้จัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ ขึ้นประดิษฐาน ณ บริเวณโรงละครแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี ทรงพระราชสมภพเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๓๕๑ สวรรคตในวันอาทิตย์ที่ ๗ มกราคม ๒๔๐๘ และเมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้ดำรงพระอิสริยยศเสมอพระเจ้าแผ่นดิน รับพระราชโองการอย่างสมเด็จพระเอกาทศรถในแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราชสมัยกรุงศรีอยุธยาพระองค์ทรงพระปรีชาสามารถรอบรู้ในการประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างดีทรงชำนาญด้านศิลปศาสตร์ รวมทั้งกิจการกองทัพบกและกองทัพเรือ และทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือไทยพระองค์แรก นอกจากนี้ทรงสร้างเรือกลไฟและเครื่องศาสตราวุธสำหรับใช้ในแผ่นดินอีกด้วย

กรมศิลปกิจยื่นยันบูรณะพระปรารักษ์ตามยอด

ถูกต้องแล้ว

กรมศิลปากรจัดการประชุมคณะกรรมการควบคุมการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และการใช้ที่ดินเขตโบราณสถาน เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๖ ศกนี้ เพื่อพิจารณา หาข้อยุติในการบูรณะโบราณสถานในหลายพื้นที่ รวมถึงการบูรณะพระปรารักษ์สามยอด จังหวัดลพบุรี ที่กำลังเกิดข้อขัดแย้งกับกลุ่มนักอนุรักษ์ในท้องถิ่นในขณะนี้

อธิบดีกรมศิลปากร (นายสมคิด โชติกวนิชย์) กล่าวว่า คณะกรรมการฯ ดังกล่าวอันประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาและงานด้านต่าง ๆ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ ตลอดจนสิ่งแวดล้อม และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หม่อมเจ้า สุภัทราธิศ ดิศกุล, นายนิจ วิทยุธีระนันท์, นายอุรา สุนทรสารทูล และนายประสงค์ เอี่ยมอนันต์ เป็นต้น ได้พิจารณาแนวทางการบูรณะพระปรารักษ์ สามยอดที่นักโบราณคดีและนักอนุรักษ์จากกองโบราณคดี ได้ร่วมกันชี้แจงแล้วเห็นว่า การดำเนินการอนุรักษ์ด้วยวิธีการอานาสติโลซิส (ANASTYLOSIS)

ซึ่งยึดหลักอยู่นั้น เป็นการดำเนินงานที่ถูกต้องแล้ว

นายสด แสงเอียด หัวหน้าฝ่ายควบคุมโบราณสถาน กองโบราณคดี ชี้แจงเพิ่มเติมว่าพระปรางค์สามยอดนี้ นักโบราณคดีได้ตรวจพบรอยแยกในส่วนยอดพระปรางค์ด้านทิศเหนือมาเป็นระยะ ๆ ต่อมามีการเลื่อนไหลของศิลาแลงในโครงสร้างยอดเพิ่มขึ้นสภาพความชำรุดจึงเป็นที่น่าวิตกมากขึ้น กรมศิลปากรจึงต้องดำเนินการบูรณะ เพื่อเป็นการเสริมความมั่นคงแข็งแรงให้กับโครงสร้างอย่างเร่งด่วนแต่ทั้งนี้ผู้ดำเนินการยังยึดหลักการบูรณะแบบอานาสติโลซิสเช่นเดิม อีกทั้งยังได้มีการสำรวจหลักฐานลวดลายด้านศิลปะในส่วนที่จำเป็นต้องรื้อออก เพื่อนำกลับขึ้นประกอบใหม่แล้วว่า ไม่มีลวดลายปูนปั้นใด ๆ และศิลาแลงทุกก้อนก็ได้จัดทำเครื่องหมายไว้เพื่อการประกอบใหม่ให้ถูกต้องต่อไป และจะได้เสริมโครงสร้างด้วยการยึดปูนสอตามรอยต่อซึ่งบางส่วน ได้หลุดลอกออกไป เพื่อให้มั่นคงขึ้น มิฉะนั้นพระปรางค์องค์นี้ อาจจะพังทลายลงมาได้ อนึ่ง รอยแยกบนส่วนยอดของพระปรางค์องค์นี้นั้น เกิดจากการสั่นสะเทือนของการใช้ถนน และทางรถไฟในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งกรมศิลปากรได้หักทวงไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายครั้งแล้วหากมีการเคลื่อนไหวจากชมรมอนุรักษ์โบราณสถาน และสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรีในเรื่องนี้บ้างการแก้ไขการทำลายโบราณสถานต่าง ๆ คงจะได้ดำเนินการกันอย่างถูกจุดเสียที และโบราณสถาน ณ พื้นที่ต่าง ๆ จะได้ถูกทำลายน้อยลง

อธิบดีกรมศิลปากรกล่าวในที่สุดว่า “กรมศิลปากรนั้นพยายามดำเนินการทุกอย่างให้ถูกต้องตามหลักวิชาการอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อมีนักอนุรักษ์ในท้องถิ่นมาร่วมกันดูแลในการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมมากขึ้นเช่นนี้ ก็เป็นที่น่ายินดี มรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติคงจะได้รับการดูแลร่วมกันจากทุกฝ่ายได้เข้มแข็งขึ้น”

อดิศรฯ หวัง ข-ค ช่วยกระตุ้นคนไทยอนุรักษ์ภาษาไทย

จากการที่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายอดิศร เพียงเกษ) ได้ลุกขึ้นมารณรงค์ให้กลับมาใช้ ข และ ค ในภาษาไทยกันใหม่นั้น

นายอดิศร เพียงเกษ ได้กล่าวไว้ในการเข้าร่วมประชุมกับคณะข้าราชการระดับบริหารของกรมศิลปากร เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงเรื่องนี้ว่าในปีพุทธศักราช ๒๕๓๖ คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทยได้กำหนดให้เป็นปีแห่งการอนุรักษ์ภาษาและวรรณกรรม ฉะนั้น การที่ได้หันมารณรงค์ในเรื่องการใช้ ข และ ค นั้น มีวัตถุประสงค์ในการปลุกจิตสำนึก เพื่อการอนุรักษ์ภาษาไทยขึ้น

ด้วย และเท่าที่ได้ดำเนินการมา ได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้ที่มีความเห็นคล้ายคลึงกันหลายคนมีแนวร่วมที่อยากให้เข้ามาในภาษาไทยอีกครั้ง อาทิ ศิลปินแห่งชาติ นายเสรี หวังในธรรม ยังได้เล่าให้ฟังถึงการให้ชื่อรายการ “เราคือคนไทย” ในรายการโทรทัศน์ ว่าได้เคยพยายามจะใช้ ค ในคำว่า คน เหมือนกัน แต่ไม่เป็นผล ทำให้คิดว่าบางทีน่าจะมีการสัมมนาเรื่องนี้ สักครั้งคงจะได้แนวคิดและแนวร่วมขยายกว้างไปกว่านี้

นอกจากนี้ นายอดิศร เพียงเกษ ยังได้กล่าวว่า ขณะนี้ได้มอบหมายให้กรมศิลปากรเตรียมการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อร่วมในการดำเนินงานวันอนุรักษ์มรดกไทย ปี ๒๕๓๗ นี้ด้วย อาทิ โครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ กวีศรี-ปริชา โครงการรวบรวมคำพยานที่เกิดขึ้นในภาษาไทย และจะจัดพิมพ์รวมเล่ม เพื่อเผยแพร่และรณรงค์ให้คนไทยมาร่วมกัน ใช้คำที่ถูกต้องแทน หากคนไทยร่วมมือร่วมแรงกันอย่างจริงจัง ภาษาไทยและวรรณกรรมไทยคงจะมีส่วนในการเสริมสร้างเอกลักษณ์ไทยให้มั่นคงขึ้นได้อย่างแน่นอน

หอภาพยนตร์แห่งชาติจัดฉายภาพยนตร์เฉลิมพระเกียรติ

หอภาพยนตร์แห่งชาติ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร จัดรายการ “ภาพยนตร์สโมสรม” ฉายภาพยนตร์เฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ครบรอบ ๖๖ พรรษา

นายสมจิต โชติกวนิชย์ อธิบดีกรมศิลปากรเปิดเผยว่า รายการภาพยนตร์สโมสรมนี้ จัดฉายภาพยนตร์เฉลิมพระเกียรติ ในวันพฤหัสบดีที่ ๙ ธันวาคม เวลา ๑๘.๐๐ น. เรื่อง “ศูนย์รวมแห่งดวงใจ” และวันศุกร์ที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๖ เวลา ๑๘.๐๐ น. เรื่อง “ในหลวงทรงผนวช”

“ศูนย์รวมแห่งดวงใจ” เป็นภาพยนตร์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ ซึ่งเป็นภาพยนตร์เรื่องแรกและเรื่องเดียวในรอบทศวรรษ ที่ถ่ายทำลงบนฟิล์ม ๓๕ มม. ความยาว ๑๐๐ นาที โดย มจ.ชาติรี เฉลิมยุคล และผศ.บรรจง โกศลวัฒน์ เนื้อหาประกอบด้วยพระราชประวัติตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ที่เป็นพระราชกรณียกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ และพระราชกรณียกิจในด้านต่าง ๆ

ส่วนเรื่อง “ในหลวงทรงผนวช” เป็นภาพยนตร์สารคดีแสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจดำเนินการสร้างโดย คณะทำงานอำนวยการสร้างภาพยนตร์เฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีพลเอกพิจิตร กุลละวณิช เป็นประธาน ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจาก กองทัพบก, กระทรวง

ต่างประเทศ, สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), ธนาคารกรุงไทย จำกัด บริษัทการบินไทยจำกัด และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ภาพยนตร์เฉลิมพระเกียรติทั้ง ๒ เรื่องนี้จะฉาย ณ โรงหนังอสังการหอภาพยนตร์แห่งชาติข้างศูนย์คอมพิวเตอร์ กรมสรรพากร ถนนเจ้าฟ้าเปิดให้เข้าชมฟรี

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับการพิพิธภัณฑสถานไทย

กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากรจัดนิทรรศการพิเศษเนื่องในมหามงคลเฉลิมพระเกียรติ ๑๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง “พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการพิพิธภัณฑสถานไทย” โดย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๓๖ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

นายสมคิด ไซติกวนิชย์ เปิดเผยว่าเนื่องในวโรกาสครบรอบ ๑๐๐ ปี วันพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จัดนิทรรศการพิเศษเรื่อง “พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการพิพิธภัณฑสถานไทย” เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองที่ตลอดระยะเวลาขึ้นครองราชย์ของพระองค์ ได้ทรงส่งเสริมและสนับสนุนกิจการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พร้อมทั้งโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นับได้ว่าพระองค์เป็นผู้ทรงมีพระกรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวงต่องานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

นิทรรศการพิเศษในครั้งนี้ ได้จัดแสดงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติและพระราชกรณียกิจส่วนพระองค์ รวมถึงประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งกิจการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และยุคสมัยแห่งการอนุรักษ์และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางศิลปกรรม โดยเปิดให้ประชาชนเข้าชมตั้งแต่วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๓๖-๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ทุกวัน เว้นวันจันทร์ วันอังคารและวันหยุดนักขัตฤกษ์

นอกจากนี้ กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติยังได้จัดพิมพ์หนังสือประกอบนิทรรศการในครั้งนี้ จำนวน ๔ เล่ม คือ พระปกเกล้าฯ กับงานพิพิธภัณฑสถาน, พัฒนาการอารยธรรมไทย สารพันมรดกไทยและประณีตศิลป์ ขอเชิญผู้สนใจเข้าชมนิทรรศการพิเศษดังกล่าวโดยเสียค่าธรรมเนียมการเข้าชม

ชาวไทย ๑๐ บาท ชาวต่างประเทศ ๒๐ บาท นักเรียนนักศึกษาในเครื่องแบบเข้าชมฟรี ทั้งนี้ สามารถเข้าชมศิลปโบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้ทุกอาคาร

สมเด็จพระสังฆราช ทรงเปิด ห้องสมุดกล้วยไม้แห่งแรกของไทย

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดห้องสมุดกล้วยไม้ ะพี สาคริก ณ อาคาร ๓ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี เมื่อเร็ว ๆ นี้ ขณะนี้เปิดให้ประชาชนเข้าใช้ค้นคว้าแล้ว

นายสาโรช จารักษ์ รองอธิบดีกรมศิลปากรเปิดเผยว่า ห้องสมุดกล้วยไม้ ะพี สาคริก เป็นห้องสมุดที่รวบรวมข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับพันธุ์พืชกล้วยไม้มากว่าหมื่นชนิด มีหนังสือเกี่ยวกับวิชาการกล้วยไม้โดยเฉพาะกว่า ๒,๐๐๐ เล่ม มีวัสดุทางโสตทัศนศึกษาที่ทันสมัย และธนาคารไทยพาณิชย์ สนับสนุนในการปรับปรุงห้องสมุด ติดตั้งคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อให้ประชาชนเข้าใช้บริการได้โดยสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ได้ทั่วประเทศและทั่วโลก ซึ่งคาดว่าจะในปี ๒๕๓๘ โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ ะพี สาคริก นี้จะพัฒนาไปสู่ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีการสะสมภาพเกี่ยวกับกล้วยไม้ ในรูปของ CD - ROM เป็นศูนย์กลางของการศึกษาเรื่องกล้วยไม้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ห้องสมุดกล้วยไม้ ะพี สาคริก เปิดให้ประชาชนเข้าใช้บริการแล้ว ทุกวัน ระหว่างเวลา ๙.๓๐-๑๖.๓๐ น. หยุดบริการเฉพาะวันหยุดนักขัตฤกษ์เท่านั้น ผู้เข้าใช้บริการจะใช้กฎระเบียบเกี่ยวกับการเข้าใช้บริการในหอสมุดแห่งชาติ

รายงานพิเศษ.....

การประชุมเพื่อสงวนรักษาและส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีในภูมิภาค เอเชียตะวันออก

สาธิตี ธรรมรุ่งเรือง

หลายวันก่อนมีเอกสารเวียนภายในกรมศิลปากร เป็นรายงานการประชุม เรื่อง *International Conference for Preservation and Promotion of Traditional Culture in East Asia* ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น จัดขึ้น ณ กรุงโตเกียว ระหว่างวันที่ ๔ - ๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๖ มีประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกส่งผู้แทนเข้าร่วม ๑๔ ประเทศ คือ ญี่ปุ่น จีน เกาหลี พม่า มองโกเลีย ลาว เวียดนาม อินโดนีเซีย เขมร สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไน มาเลเซีย และไทยร่วมด้วยองค์กรระหว่างประเทศ ๒ องค์กร คือ ผู้แทนจาก Unesco และ Seameo - spafa โดยมี ผู้แทนจากประเทศออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกาเข้าประชุม ในฐานะผู้สังเกตการณ์

การจัดประชุมครั้งนี้มีขึ้นเนื่องมาจากคำปรารภของ

อดีตนายกรัฐมนตรี นายมียาซาวา ในเรื่องความร่วมมือกัน ทางด้านวัฒนธรรม เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๓๖ หลังจากที่นาย มียาซาวาได้เดินทางเยือนประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกและถือเป็นการประชุมครั้งแรกทางด้านวัฒนธรรม ในภูมิภาคนี้ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมสนับสนุน โดยมอบหมายให้ นางประกอบ ลาภเกษร ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ด้านภาษาเอกสารและหนังสือ กรมศิลปากร เดินทางไปร่วม ประชุม

ประเด็นสำคัญของรายงานการประชุมฉบับนี้สรุป ความพอเป็นสังเขปได้ว่า วัฒนธรรมประเพณีเป็นเรื่องที่ ทุกคนต้องใส่ใจโดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นนาฏศิลป์ ดนตรี และงานช่างฝีมือซึ่งเป็นนามธรรม เปราะบาง และ จางหายไปจากความทรงจำของประชาชนได้ง่ายที่สุด

เพราะว่าวัฒนธรรมประเพณีเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนที่สามารถรับรู้ บันทึก และถ่ายทอดได้ด้วยตัวบุคคลเป็นสำคัญฉะนั้นจึงมีอัตราเสี่ยงต่อการขาดช่วงสูง หากไม่มีผู้สนใจสืบทอด

ซึ่งประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมประชุมต่างก็ตระหนักร่วมกันว่า วัฒนธรรมประเพณีจะเป็นสื่อเชื่อมความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนแก่ประชาคมโลก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงได้ร่วมกันลงนามรับหลักการ Declaration for Preservation and Promotion of Traditional Culture in East Asia ซึ่งนางประกอบ ลาภเกษร ผู้แทนจากประเทศไทย ได้เรียบเรียงใหม่เป็น ภาษาไทย แล้วอธิบดีกรมศิลปากร นายสมคิด โชติกวณิชย์ เล็งเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ไม่เฉพาะเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร เพราะมรดกทางวัฒนธรรมเป็นของลูกหลานไทยทุกคน จึงขอเสนอสาระสำคัญของประกาศฉบับนี้ต่อท่านผู้อ่าน โดยมีใจความดังนี้

ทุกประเทศในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง Intangible culture assets เช่น นาฏศิลป์ ดนตรีและงานช่าง โดยมีหลักการเพื่อสงวนรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีในภูมิภาคนี้ ดังต่อไปนี้

๑. ทุกประเทศตระหนักว่า

๑.๑ วัฒนธรรมของชาติและของชนในชาติคือมรดกที่เกิดจากชีวิตซึ่งมีประวัติศาสตร์ และประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานนั้นจำเป็นและเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

๑.๒ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นสัญลักษณ์ของการสร้างสรรค์ที่สวงาม ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ในสังคมที่พัฒนาขึ้นในอนาคต

๑.๓ เป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนที่จะต้องอนุรักษ์และสืบทอดมรดกนี้ไปยังอนุชนรุ่นหลังต่อไป

๑.๔ มีหลายกรณีที่วัฒนธรรมของชาติต้องเผชิญกับการปรับปรุงรูปแบบ การทำลาย หรือการสูญหายไปท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ในค่านิยมของคนและโครงสร้างของสังคม ซึ่งเกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นต้น

๑.๕ วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม Intangible culture Assets

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาตินั้น ต้องการ

ศิลปินและนายช่างศิลป์เป็นผู้ถ่ายทอดถ่ายทอดศิลปจากชนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เพื่อศิลปะนั้นจะได้ไม่สูญหาย

๑.๖ เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วเราไม่ได้สนใจเพียงพอหรืออาจเป็นเพราะเราไม่ได้ร่วมมือกันระหว่างประเทศที่จะอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมในรูปแบบนามธรรมนี้ เพราะมันมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วเป็นธรรมชาติ และเปราะบาง และแนวโน้มของสังคมซึ่งมองวัฒนธรรมแบบประเพณีว่าล้าสมัย ไร้ค่า

๑.๗ มีความจำเป็นในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งถือว่าเป็นมรดกร่วมกันของวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

๑.๘ ความสำคัญของความร่วมมือกันระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งมีพื้นฐานวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน

๑.๙ การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมแบบนามธรรมของวัฒนธรรมของชาตินี้เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ไม่เฉพาะและจะพูดกันในหมู่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และหมู่ศิลปินที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่รัฐบาลและประชาชนจะต้องตื่นตัวที่จะเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประจำชาติ

๑.๑๐ ความจำเป็นในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติจะต้องไม่หลงทาง (มีเหตุผล) รอบคอบ และไม่ตื้อรัน

๑.๑๑ ความสำคัญของความร่วมมือกันในการช่วยเหลือส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละชาติในการอนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ ในรูปแบบที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดความเข้าใจและนับถือในวัฒนธรรมของชาติอื่น ซึ่งจะนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ

๑.๑๒ ความจำเป็นที่จะต้องเผยแพร่ความรู้และความชื่นชมในคุณค่า และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประจำชาติของคน ซึ่งจะนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ

๒. ในการที่จะอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม นั้น

๒.๑ รัฐบาลทุกประเทศจะต้อง

ก. ทำการสำรวจสภาพปัจจุบันของวัฒนธรรมของชาติ

ข. ต้องปรับปรุงข้อกำหนดภายในประเทศ

ค. จะต้องมีความเหมาะสมในการที่จะเชิดชูศิลปและช่างศิลป์ของชาติ

ง. จะต้องใช้การศึกษาช่วยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จ. ต้องเปิดโอกาสให้ศิลปินและช่างศิลป์ได้แสดงผลงานของตนเองที่โรงละครหอศิลป์ หรือการแสดงคอนเสิร์ต

ฉ. ร่วมมือในการจัดมหกรรมและงานเฉลิมฉลองเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติ

ช. ปลุกจิตสำนึกของประชาชนในเรื่องวัฒนธรรมของชาติ โดยผ่านสื่อและการศึกษาทั้งภายในระบบและนอกระบบโรงเรียน

ญ. จัดทำบัตรรายการวัสดุ และสิ่งบันทึกต่าง ๆ เพื่อตั้งเป็นหอจดหมายเหตุ หอสมุด และพิพิธภัณฑ์

๒.๒ รัฐบาลจะต้องร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เพื่อที่จะ

ก. ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระดับทวีป

ข. เปิดโอกาสที่จะนำและจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมของประเทศอื่น

ค. แลกเปลี่ยนศิลปิน ช่างศิลป์ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย และข้าราชการ ซึ่งเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ

ง. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

สิ่งพิมพ์ และประสบการณ์ ซึ่งจะอยู่ในรูปของการวิจัยร่วมและโครงการร่วมต่าง ๆ เพื่อจะเป็นเครือข่ายในระดับนานาชาติและระดับภูมิภาค

จ. ตั้งหอจดหมายเหตุ และศูนย์วัฒนธรรมระดับภูมิภาค

ฉ. ร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ และองค์การในภูมิภาค เช่น องค์การ unesco และ seameo spafa เป็นต้น

๓. ในการพิจารณาสิ่งที่เสนอมาทั้งหมด ข้างต้นนี้ทุกประเทศตระหนักว่า มนุษยชาติได้เจริญทางวัตถุอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา และควรจะยอมรับการผสมผสานความเจริญก้าวหน้านี้โดยไม่ดื้อรั้น ความเจริญในด้านจิตใจในชีวิตนั้นอาศัยวัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งเป็นของจำเป็นอย่างยิ่ง และต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นหลักในการพัฒนาความร่วมมือทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจไปพร้อม ๆ กัน

เราตระหนักว่าในภูมิภาคนี้ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในการเมืองและเศรษฐกิจอย่างลึกซึ้งนั้น จะต้องร่วมมือกันต่อไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจฉันท์มิตรในด้านวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง

๔. เพื่อให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านวัฒนธรรม จะก่อให้เกิดความเคารพในคุณค่าที่เปลี่ยนไป และความเข้าใจซึ่งกันและกันฉันท์มิตร ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองในโลก

เราจะเสนอต่อประชาคมโลก เพื่อจะได้ร่วมจิตสำนึกเดียวกัน และช่วยสนับสนุนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้อ้างไว้ทุกประการ

แม้จะเป็นหลักการทั่ว ๆ ไป ที่ดูเหมือนไม่มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับซึ่งผูกพันให้ประเทศต่าง ๆ ปฏิบัติตาม แต่ถ้ามองในแง่ความสัมพันธ์ของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมแล้วนี่คือนิยามอันดีในการสร้างสรรค์สังคมโลกให้สันติสุขด้วยมรดกวัฒนธรรมประเพณีของชนทุกชาติทุกภาษานั้นเอง

การอนุรักษ์มรดกไทยในปัจจุบันและอนาคต

รายการกองทัพพบประชาชน: พ.อ.หญิง จารุณี
รำไพ สัมภาษณ์ ท่านรองอธิบดีกรมศิลปากร นิกม
มุสิกะคามะ คีย์แมนคนสำคัญของกรมศิลปากร

ในฐานะที่กรมศิลปากรมีหน้าที่ผดุงรักษา ส่งเสริม
เผยแพร่ ศิลปวิทยาการตลอดจนวัฒนธรรมของชาติใน
ด้านต่าง ๆ อาทิ ศิลป วรรณกรรม การศึกษาโบราณคดี
ประวัติศาสตร์ การจดหมายเหตุ ซึ่งเป็นงานที่กว้างมี
สายงานที่ต้องดูแลมากมาย

ในโอกาสที่ได้พบท่านรองอธิบดีวันนี้ ขอเรียนถามถึง
มุมมองที่ใกล้ตัวและอยู่ในความสนใจห่วงใยของคนในปัจจุบัน
ท่านมองคนรุ่นใหม่ หรืออนุชนที่เป็นคลื่นลูกใหม่ ในอีก ๑๐ ปี
เป็นอย่างไร

ในฐานะที่ผมเป็นนักโบราณคดีต้องมองอดีตมาหา
ปัจจุบัน และมองไกลไปใน ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า เราต้องมา
ย้อนอดีตดูว่าคนไทยเราได้วิวัฒนาการมาเป็นเวลา ๒-๓
หมื่นปี คิดประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ สืบต่อกันมาและ
ตกทอดกันมาในสมัยประวัติศาสตร์ สุโขทัย อโยธยาและ

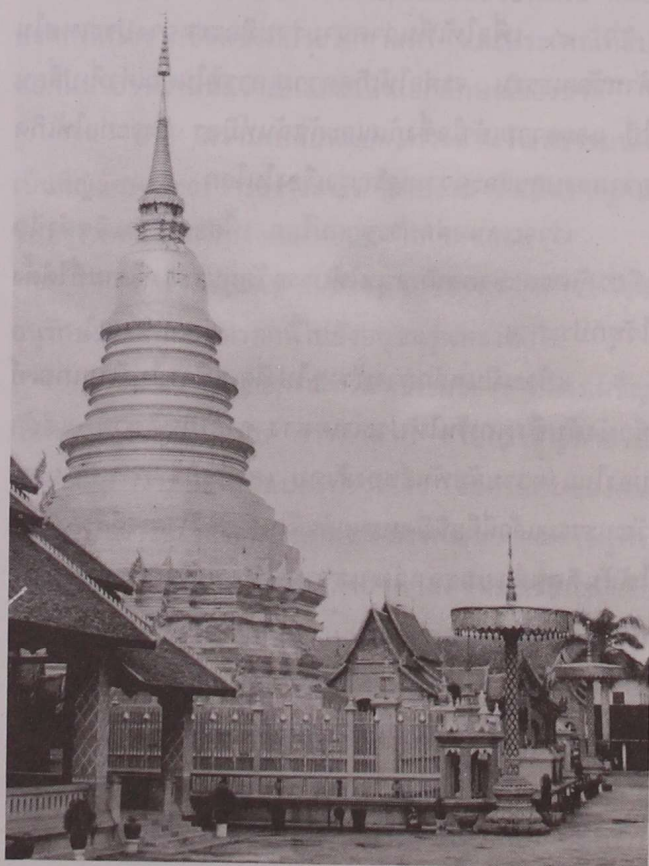
รัตนโกสินทร์นับพันปี มีเอกลักษณ์ที่เป็นมรดกทางศิลป
วัฒนธรรมในปัจจุบัน

โลกของไทยกับโลกสากลอยู่ในลักษณะเกือบจะเป็น
โลกเดียวกัน เพราะเราเป็นประเทศเปิด สิ่งต่าง ๆ มัน
ถึงกันหมด เทคโนโลยีการขนส่งมวลชน การสื่อสาร
คมนาคมแบบใหม่ต่าง ๆ มันทำให้โลกเราแคบเข้า ฉะนั้น
โอกาสที่ไทยเราจะปิดประเทศ ปิดข่าวสารข้อมูล มันเป็นไปได้
ไม่ได้ ในเมื่อเราต้องติดต่อสื่อสารกับประเทศอื่น ก็จำเป็นต้องอยู่
เองที่เราต้องมีความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สังคม
เศรษฐกิจความเป็นอยู่กับประเทศอื่นในอดีตเมื่อ ๔๐ ปี ที่แล้ว
คลื่นอิทธิพลคนผิวขาวค่อนข้างรุนแรง และเมื่อ ๒-๓ อาทิตย
ที่ผ่านมา นโยบายต่างประเทศของเราได้สมัครเป็นสมาชิก
กับประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เราจะเริ่มคบกับคนดำ จาก
ภาพทวีป จากแอฟริกา ซึ่งหมายความว่าต่อไปข้างหน้าไม่
ใช่เฉพาะคนขาวนะครับ เพราะจะมีมาทั้งจากคนขาว คนดำ
คนเอเชียด้วยกัน จะไหลเข้ามาในประเทศเรา

อนาคตผมมองเห็นว่าในทศวรรษหน้าเมืองเราจะเปิด
ยิ่งกว่าปัจจุบันอีก และถ้ามองดูโลกไปอีก ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า
ยิ่งจะใกล้กันมากขึ้น เพราะองค์การสหประชาชาติกำลัง
พยายามสร้างความสงบสุขของโลก โดยมืออเมริกาและยุโรป
เป็นหัวหอก ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อลดการผลิตอาวุธยุทธโธปกรณ์
ที่ใช้ในการเข่นฆ่ากัน สงครามเคมีลดลง กองทัพเปลี่ยน
บทบาทไปแนวใหม่ แนวโน้มของโลกน่าจะหันมาพัฒนาใน
ด้านข่าวสาร และการขนส่งคมนาคม ฯลฯ เครื่องบินที่
เคยบรรทุกคน ๔๐๐-๕๐๐ คนก็กลายเป็น ๑๐๐๐-๒๐๐๐ คน

เมื่อคนประสมประสานกันอย่างนี้ ต่อไปภายหน้าถ้า
เราไม่เตรียมตัวไว้ในขณะที่โลกแคบลงก็จะเกิดสิ่งที่เรียกว่า
การผสมกันทางวัฒนธรรม ระหว่างคนตะวันออกกับคน
ตะวันตกหรือคนแอฟริกากับคนยุโรปจะมากขึ้น เอกลักษณ์
ของชาติย่อมมีโอกาสที่จะสูญเสียเอกลักษณ์ไป ฉะนั้นเมื่อ
โลกแคบ เยาวชนของเราก็จะเป็นลูกผสม (ดูตัวอย่างดารา)
มันไม่ใช่สิ่งไม่ดี เป็นสิ่งดี แต่ปัญหาอยู่ที่จะทำอย่างไรไม่ให้
เอกลักษณ์ที่เราสะสมกันมานานมันสูญเพราะเราเป็นชาติที่
มีประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ดำรงความเป็นไทย
มาตลอดจนปัจจุบัน

การรักษา มรดกทางวัฒนธรรมนี้เป็นหน้าที่ของ
กรมศิลปากรจริงหรือเป็นคำถามที่คนส่วนใหญ่ไม่รู้

ไทยเราก็มีหน่วยงานของรัฐที่ดูแลเรื่องนี้อยู่ ๒ องค์การ คือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและกรมศิลปากร ซึ่ง ๒ องค์การนี้เกี่ยวข้องกันแต่บทบาทจะต่างกันสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จะเน้นเรื่องการผสมผสานวัฒนธรรมที่มีชีวิตในปัจจุบันแต่บทบาทของกรมศิลปากรจะเน้นเรื่องมรดกทางศิลปวัฒนธรรม (Cultural heritage) ของชาติในอดีต ซึ่งบางทีในวัฒนธรรมชีวิตปัจจุบันมรดกวัฒนธรรมในอดีตได้ผสมอยู่ด้วย ฉะนั้นพอตัววัฒนธรรมร่วมสมัยมันจะเพี้ยน เราก็ต้องย้อนไปดูมรดกในอดีตว่าของเดิมเป็นอย่างไร ซึ่งกล่าวได้ว่าในมุมหนึ่งบทบาทของกรมศิลปากรค่อนข้างจะตายตัว คือเราต้องรักษาอดีตไว้เพื่ออดีต และต้องนำอดีตมาเป็นบทเรียน เพื่อเสริมสร้างเยาวชนของเราในวันข้างหน้า

บทบาทอันนี้เป็นบทบาทที่ค่อนข้างหนักและกรมศิลปากรต้องรับผิดชอบเป็นงานที่เห็นผลไม่ได้ในปีหรือ ๒ ปี เพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องทำต่อเนื่อง และผลจะปรากฏในอีก ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า

ต่อปัญหาที่ถามว่า การรักษามรดกทางวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรจริงหรือ คำตอบอยู่ที่ว่า ในทางสากลกล่าวว่า มรดกทางศิลปวัฒนธรรมเป็นสมบัติของคนทั้งชาติไม่ใช่ของกรมศิลปากร แต่ในฐานะที่กรมศิลปากรเป็นองค์กรของรัฐ กรมศิลปากรจะเป็นหัวหอกที่คอยกำกับดูแลอนุรักษ์และจัดการให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานสากลเพราะรัฐบาลไทยได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญา ๒ ฉบับ คือ

๑. อนุสัญญาการปกป้องมรดกของโลก (World heritage convention)

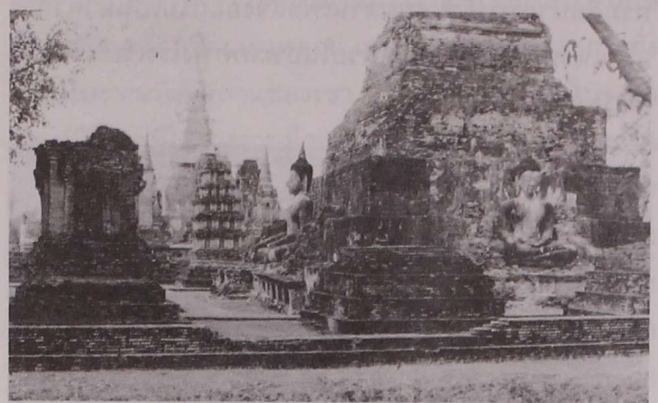
๒. อนุสัญญาร่วมกันปกป้องในยามสงคราม (Arm conflict)

ซึ่งอนุสัญญาทั้ง ๒ นี้จะเป็นกำหนดแนวปฏิบัติให้สมาชิกทั้ง ๑๐๐ กว่าประเทศดำเนินการ ซึ่งกรมศิลปากรในฐานะหน่วยงานของรัฐก็ต้องนำแนวปฏิบัตินี้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเทศเรา ฉะนั้นจำเป็นเหลือเกินที่กรมศิลปากรจะต้องทำหน้าที่กำกับดูแลศิลปวัฒนธรรมและจริงๆ แล้วทุกประเทศก็มองกันดีครับดีชอบ แต่อาจจะเรียกชื่อต่างกัน

เพราะมรดกทางวัฒนธรรมหลายอย่างที่กรมศิลปากรไปอนุรักษ์ไว้ เช่น โบราณสถานบางแห่งก็ใกล้ ทุรกันดารงานนี้ก็มากอยู่แล้ว แล้วก็อย่างที่ท่านรองอธิบดี บอกว่าต่อไปจะมีการหลั่งไหลของวัฒนธรรมมาจากทุกมุมโลกมายังประเทศไทย เพราะระบบการสื่อสารสมัยใหม่ไว้มาก ฉะนั้น

อยากทราบว่าเรา พร้อมหรือยัง พร้อมในเรื่อง ๑. อนุรักษ์ของเก่าให้คงอยู่ ๒. พยายามสกัดกันเพื่อที่จะสกรีน เลือกเอาแต่สิ่งที่ดีให้กับคนในชาติ ซึ่งก็เป็นเรื่องเราว่าจะรับหรือไม่เพราะชาติเราเป็นประชาธิปไตย

ถามว่าพร้อมหรือยังคงเป็นคำตอบที่ตอบยาก เราต้องดูว่าประเทศอื่นเขาทำอย่างไร และเราอยู่จุดไหนประเทศต่าง ๆ เขามีนโยบายในเรื่องวัฒนธรรมของตนเองที่ชัดเจนการดูแลนโยบายของประเทศต้องไปดูที่รัฐ ดูที่พรรคการเมือง ดูที่กระทรวง กรม จังหวัด คือ ประเทศอื่นเขาจะวางไว้ชัดเจนมากกว่าเขาจะใช้วัฒนธรรมเพื่ออะไรเช่น

จีน เขามีนโยบายชัดเจนเลยว่าเขาจะใช้วัฒนธรรมเป็นตัวหลอมคนทุกมณฑลเข้าด้วยกัน วัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าไปเป็นเพียงเพื่อรับใช้เสริมสร้างวัฒนธรรมของชาติเขาเท่านั้น หรือในบางประเทศใช้วัฒนธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาเพื่อสังคม เศรษฐกิจ

ที่นี้มาดูประเทศไทย ไทยมีวัฒนธรรมที่ยาวนานก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเรามีกฎหมายตราสามดวงที่บัญญัติไว้ชัดเจนว่า กรมใด ขุนนางตำแหน่งใด ที่ดูแลเรื่องศิลปวัฒนธรรม แต่พอเปลี่ยนการปกครองรู้สึกองค์กรทางวัฒนธรรมหายไปเลย บางครั้งเรามีกระทรวงวัฒนธรรมต่อมายุบลงมาเป็นกองแล้วปรับเป็นกรมเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตรงนี้ ปัจจุบันรัฐบาลไทยไม่มีกระทรวงกระทรวงวัฒนธรรมโดยตรง แต่ฝากหน้าที่ไว้กับกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผมเห็นว่าเป็นอันตรายอันหนึ่ง

ประการที่สอง คือ การใช้ทรัพย์สินทางประวัตินศาสตร์ทางวัฒนธรรมของชาตินั้น บ้านเรายังกำหนดแนวทางไม่ชัดเจนในการนำเอาวัฒนธรรมในอดีตมาเสริมสร้างชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งในจุดนี้รัฐบาลเราให้ความสนใจน้อยมากในกรมศิลปากรเองการประยุกต์ก็ทำได้น้อย บทบาทของพิพิธภัณฑ์ บทบาทของทรัพย์สินทางปัญญานี้ในอดีตแทบจะไม่มีเลย ไม่ได้นำผลมาใช้ ถ้าเราไปที่กรีซ หรือยุโรป เราจะ

เห็นการนำมรดกทางศิลปในอดีตมาทำใหม่ในรูปของที่ระลึก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ทำเงินมหาศาล แต่ของเราไม่มีเลย ปฏิทินโปสการ์ดที่แสดงถึงความเป็นไทยยังมีน้อย บางอย่างของสวย ๆ งาม ๆ ก็ไม่ทำออกมาขาย ในโลกปัจจุบัน หลายประเทศใช้ สังคมเศรษฐกิจ เป็นตัวผสมผสาน ดังนั้นให้วัฒนธรรมก็ตายด้าน สิ่งต่าง ๆ ก็เสื่อมหายไป เพราะฉะนั้นการพัฒนาของหลายชาติจึงพยายามหลอมเข้าด้วยกัน ด้วยยุทธศาสตร์ตัวที่สองนั้นจะครบเป็นข้อสำคัญที่สุดที่เราจะต้องกำหนดมาตรการให้ชัดเจนว่าจะเอาอย่างไร บางครั้งกรมศิลปากรก็เป็นหน่วยงานนโยบายบางครั้งก็เป็นหน่วยปฏิบัติการ กรมศิลปากรกำลังผสมผสานเพื่อแจจออกไปเป็นมาตรการ และแนวปฏิบัติไปให้ทุกหน่วยในประเทศทั้งโรงเรียนจังหวัด ดำเนินการ ฯลฯ

ผมชอบในวิธีปฏิบัติในการสั่งการของจีน เพราะรัฐบาลเขาสั่งอย่างไร ทุกมณฑลปฏิบัติแนวเดียวกันหมด แต่ประเทศไทยเราส่วนกลางคิดอย่างหนึ่ง หน่วยปฏิบัติไปอีกแนวหนึ่ง มันไม่ประสานสอดคล้องกัน ไม่กลมเกลียวหรือมีเอกภาพที่ชัดเจน สาเหตุมาจากอะไร พูดยาก คงเพราะเรามีอิสระเกินไปหรือระเบียบวินัยและเครื่องมือในการสั่งการการประสานงานของรัฐยังไม่ดีพอ ยกตัวอย่างง่ายๆ เรื่องโบราณสถาน ในระหว่างกรมศิลปากรกับกรมการศาสนา ก็ไม่เหมือนกัน กรมการศาสนาบอกเมื่อมีวัดร้างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ควรเอาที่วัดร้างให้เช่าเพื่อหาเงินมาบำรุงการพระศาสนา แต่กรมศิลปากรถือว่าสิ่งนั้นเป็นมรดกของชาติ จะเชิดชูคุณภาพและความเป็นเอกราชของแผ่นดินควรอนุรักษ์ไว้ กรม ๒ กรมในกระทรวงเดียวกันยังตกลงกันไม่ได้เลยคิดว่าเราจะเอาตัวไหนเป็นตัวเชิดชูตัวไหนเป็นตัวสำรอง

ในเรื่องกิจการวัฒนธรรมนั้นเราน่าจะกำหนดให้ชัดเจนว่า หน่วยไหนดูแลเรื่องการปฏิบัติ หน่วยไหนดูแลเรื่องนโยบาย ทำอย่างไรให้ทั้งสองอย่างอยู่รวมกัน ควรเป็นกระทรวงอย่างสมัยก่อนดีหรือเปล่าจะได้คุมหมด

หลายประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การ UNESCO จะมีองค์กรทางด้านวัฒนธรรมโดยตรงของตนเอง แต่ประเทศเราการจัดองค์กรทางวัฒนธรรมล่าช้าที่สุด อยู่ในกลุ่มประเทศโลกที่สามที่เพิ่งพ้นจากการกินเนื้อคนเราไม่มีองค์กรที่ดูแลเรื่องวัฒนธรรมโดยตรงฝากไว้กับกระทรวงศึกษาธิการ แต่บทบาทปรัชญาของการศึกษาคือการสร้างคน แต่เรื่องวัฒนธรรมนั้น มันมีทั้งปัจจุบันและการจัดการมรดกวัฒนธรรมในอดีต มีปรัชญาและแนวคิดที่แตกต่างจากการหลอมคน ผมจึงอยากให้กระทรวงวัฒนธรรมขึ้นมา แต่เมื่อมีแล้วก็ต้องมีการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์แผนการปฏิบัติการที่ชัดเจนด้วย ไม่งั้นจะไม่เกิดประโยชน์ ซึ่งตรงนี้เราทำเองไม่ได้ มันเป็นเรื่องของรัฐบาล ของสภาผู้แทนที่จะดูแลว่าจะให้ประเทศดำเนินการอย่างไร อยู่ตรงไหน จะใช้ระบบวัฒนธรรมอย่างไร แต่ผมหนักใจอยู่ตรงที่ว่าในระบบพรรคการเมืองปัจจุบันผมก็ยังไม่เห็นพรรคการเมืองไหนเขียนนโยบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมได้ชัดเจนซักพรรคเดียว ฉะนั้นควรมีพรรคที่เน้นการพัฒนาประเทศที่ใช้วัฒนธรรมไทยเป็นพื้นฐานในการพัฒนากิจกรรมทั้งปวง

เพราะผมเห็นว่าวัฒนธรรมมันเป็นส่วนหนึ่งในวิญญาณของชาติบ้านเมือง เราจะรวยอย่างไรเป็นนิคส์ หรือเป็นอะไรก็แล้วแต่ ถ้าเราไม่มีวิญญาณความเป็นไทยประเทศเราจะสูญ เขาจะเรียกไทยเราว่า บ้านป่าเมืองเถื่อน แต่ถ้าคิดว่ามีเงินมีทองแล้ว ความมีเกียรติมีศักดิ์ศรีไม่จำเป็นก็แล้วไป แต่ผมยืนยันว่าประเทศจำเป็นต้องมีกระทรวงวัฒนธรรม มีองค์กรดูแลวัฒนธรรม ถึงแม้รัฐบาลนี้ไม่มองรัฐบาลหน้า รัฐบาลต่อไป ก็ต้องมอง ก็ต้องพูดให้ชัดเจน ถ้าไม่ชัดเจนประเทศเราจะสูญเสียเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและเมื่อนั้นเราจะพูดว่าเราเป็นชาติที่มีเกียรติภูมิ มีความเจริญมาช้านานไม่ได้

ส่วนเรื่องการสร้างคนเพื่อการศึกษาเพื่อรองรับปัญหาประเทศในวันหน้าอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจเราวางหลักสูตรเพื่อสร้างคนจากปัญหาและประสบการณ์ในวันนี้แต่เวลาใช้จะใช้ไปอีก ๑๐-๑๕ ปีข้างหน้าได้หรือไม่ กล่าวคือ ถ้าเด็กที่เราผลิตวันนี้ไม่ได้สัมพันธ์กับปัญหาของโลกในอีก ๑๐-๑๕ ปีข้างหน้ามันก็จะลำบากจากที่ผมไปประชุมที่ญี่ปุ่นเมื่อเร็ว ๆ นี้ เพื่อนชาวมาเลเซียเขาบอกว่า อีก ๒๐ ปีข้างหน้าประเทศเขาอยู่ไหน การผลิตคนที่ใช้ใน ๑๐-๒๐ ปีข้างหน้า เขาจะป้อนความรู้เข้าไปในเด็กของเขาอย่างไร? เขาจะพัฒนาทางด้านกายภาพ พัฒนาสาธารณูปโภคไปรองรับอย่างไร การค้า การพาณิชย์เขาวางตัวจุดตายไว้เพราะฉะนั้น หลักสูตรการสอนของเขามุ่งเน้นไปเพื่อโลกในวันข้างหน้า

ผมไม่แน่ใจว่าสิ่งเหล่านี้ประเทศของเรามีแล้วหรือยัง ถ้าเรายังไม่มีแต่เราจะหวังแข่งหรือเป็นผู้นำในเอเชียแปซิฟิก คงยาก ถ้ามีแล้วผมเห็นว่าจะต้องกระจายยุทธศาสตร์อันนี้ ไปยังกระทรวง กรม จังหวัด อำเภอทั่วประเทศ ให้รู้กันทั่ว ว่ารัฐบาลจะพาประเทศเราไปตรงไหน เราจะได้เตรียมทุกสิ่งทุกอย่างไว้รองรับตรงนั้น ควรจะมีแผนออกมาเลยว่า ตอนนี้ เราจะผลิตบุคลากรในปัจจุบันเพื่ออะไร เรามีแผนอย่างไร ต่างประเทศเขามีแผนระยะสั้นและระยะยาวไว้รองรับ แต่ หันกลับมาดูเรา ผมไม่ค่อยแน่ใจว่ามีหรือเปล่า ถ้าไม่มีก็ควร เริ่มได้แล้ว เริ่มตั้งแต่ระบบประชาธิปไตยในพรรคการเมือง กำหนดเป็นนโยบายใส่เรื่องวัฒนธรรมให้ชัดเจนได้แล้ว เรา สามารถเตรียมผลิตเตรียมคนตั้งแต่บัดนี้เพื่อการเจริญเติบโต ของประเทศในอนาคต แล้วเราจะไปรอดและสง่างาม

กลับไปคำถามเดิมว่าต่อไปข้างหน้า เป็นอย่างไร ดูที่ตัวเราก่อน คนที่แก่กว่านี้มีความรู้เท่าไรต้องแสดงออกมา ต้องเขียนออกมา ต้องทำอะไรเพื่อถ่ายทอดจากคนรุ่น หนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ถ้าเราทำพร้อมเพียงกันอย่างนี้และมี เอกภาพในการจัดการผมเชื่อมั่นว่า โดยที่ตั้งของประเทศ โดยทรัพยากรที่เรามี โดยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ เรามีอยู่ โดยความสงบของคลื่นลม และความปลอดภัยจาก แผ่นดินไหว ผมเชื่อว่าเราไปรอดและรุดอย่างสง่าด้วย สิ่ง ที่เราสร้างวันนี้เพื่อคนรุ่นหน้า อดีตบรรพชนเราสร้างแล้วก็ ตกมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนในปัจจุบัน หน้าที่เรา ปัจจุบันคือ ช่วยกันอนุรักษ์และเสริมสร้างสืบทอด เพื่อ ชี้นำแนวทางให้คนในวันข้างหน้าได้รู้ว่าคนในปี ๒๕๓๖ นี้เขา ทำอะไรบ้าง

การแถลงนโยบายของรัฐบาลออกมาเป็นรูปธรรม หรือยัง

ผมไม่ได้ขึ้นชมกับรัฐบาล ๕ พรรคนั้นะครับ แต่ว่าที่ แถลงนโยบายก็มี ๒ ข้อย่อยที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ชัดเจนคือ การอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ

การใช้วัฒนธรรมของชาติเพื่อประสมประสานกับอินโดจีน เพื่อนบ้านเป็นครั้งแรก ผมเชื่อเหลือเกินว่าเป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นความจำเป็นของพรรคการเมือง ของรัฐบาล ในอนาคตข้างหน้า เพราะวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่จะโยงผูกพัน ไม่ให้โกรธกัน ถ้ามีการค้าขายกับพ่อค้าจะต้องเอาเปรียบกัน เพราะปรัชญาของการค้าขายคือการได้กำไร ฉะนั้นถ้า วัฒนธรรมกับการค้ามันห่างกันเมื่อไหร่ประเทศคู่ค้าจะไม่ รอด ถ้าประสมกันใกล้ชิดกันก็จะสมดุล ถ้าวัฒนธรรมหลอม การค้าหมดเราก็ค้าขายขาดทุน แต่ถ้าการค้าชูวัฒนธรรม เพื่อนบ้านโกรธหมดตัวอย่างที่ง่ายที่สุดคือ การที่เราต้อง ค้าขายกับพม่า ลาว เวียดนาม เขมร เราจะทำอย่างไร? ไม่ใช่ เอาเปรียบเพื่อนบ้านเอาพลอย เอาน้ำมัน เอาไม้ เอากระถัง ศิลปโบราณวัตถุสถานของเขา เราจะต้องให้คู่กันไป เรา ต้องมีวิธีการที่ให้การร่วมมือทางวัฒนธรรมสร้างความผูกพัน เพราะเราเป็นพี่น้องอินโดจีนด้วยกันหนี้กันไม่รอด ฉะนั้นทำ อย่างไรให้อยู่อย่างสันติ ช่วยเหลือเพื่อกู้ซึ่งกันและกัน ซึ่ง ผมเห็นว่า ถ้าเราทำได้ตัวนี้มันคือการรักษาดุลชาติ ทำให้เรา ต้องสูญเสียตลาดใกล้ ๆ ตัวให้กับประเทศอื่นที่ข้ามทะเลมา ค้าขายด้วยละ ถ้าเรากำหนดให้ชัดเจนว่าวัฒนธรรมต้องนำ การค้า การเมือง การพาณิชย์หรือวัฒนธรรมผสมผสาน การค้าการทูต การพาณิชย์ ผูกพันกลมเกลียวกัน

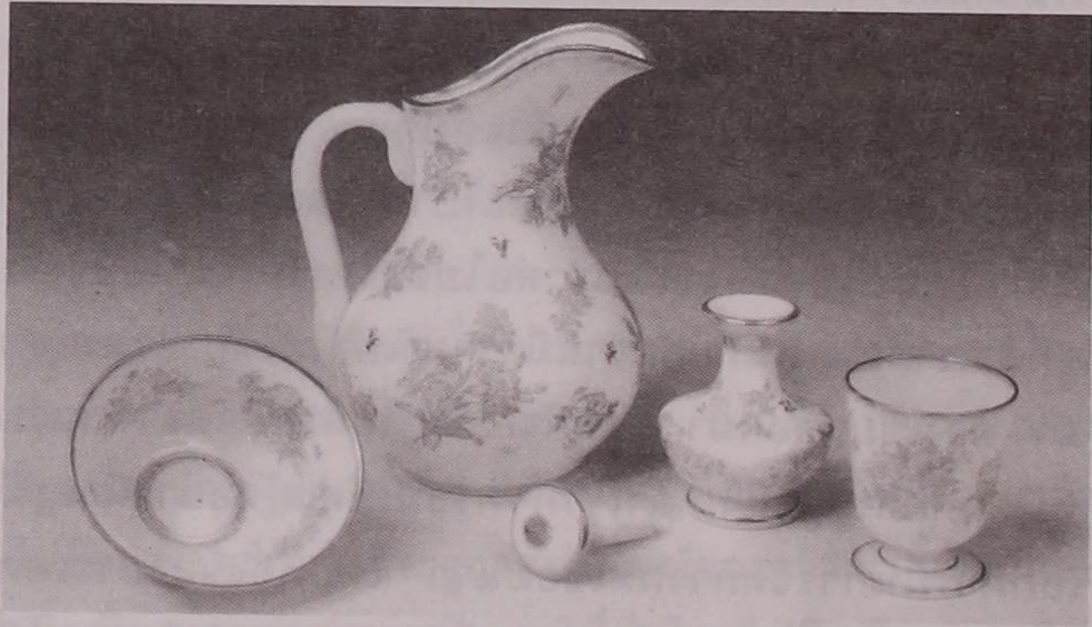
สังคมไทยเป็นบริโศกนิยมใครมีเงินมีทองก็ไขว่คว้า ทำให้เวลาที่จะให้กับคนในครอบครัวให้กับลูกหลานน้อยลง ทำให้เกิดความเครียดทางจิตใจ คิดว่าสุขภาพจิตของเด็กไทย ทุกวันนี้เป็นอย่างไร

สิ่งที่เป็เอกลักษณ์ของไทย ภาษาไทยเพี้ยนมาก จารัตระเพณี มรดกอันดีงามมันจะสูญหายไปในยุคนี้หรือ อย่างไร จะแก้ไขอย่างไร

แย่งทุกวัน เราต้องรู้ว่าวัฒนธรรมมันไม่ได้หยุดนิ่ง มันจะไหลไปเรื่อย ๆ ในอดีตวัฒนธรรมมันก็ได้ตายนิ่งอยู่ จุดเดียว พ.ศ. ๑๑๐๐-๑๕๐๐ วัฒนธรรมทวารวดีแบบหินยาน วิถีชีวิตเราเป็นอย่างนั้น ทำอย่างนั้น พอมาถึง พ.ศ. ๑๖๐๐-๑๙๐๐ อิทธิพลเขมรก็เข้ามาถึงอยุธยาตอนกลาง ตอนปลาย จนถึงโลกปัจจุบันที่ชาวสารบ้านเมืองเข้ามามี อิทธิพลเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไป แต่เราต้องจับให้ได้ว่า วัฒนธรรมที่ควรเป็นมรดกแต่ละยุคแต่ละสมัยเป็นเอกลักษณ์ ของแต่ละสมัยนั้นคืออะไร มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทยมี ๒ แบบ คือ

วัฒนธรรมในอดีต เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร เรามี กฎ มีแนวปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขที่องค์การโลกกำหนด

๖๐ ล้านคนช่วยกันคนละไม้คนละมือ ในการรักษามรดก
ของชาติบ้านเมือง ผมเชื่อเหลือเกินว่าทรัพย์สินเหล่านี้ จะ
ไปถึงลูกหลานเราวันข้างหน้า ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน
โบราณวัตถุแต่ถ้าเมื่อไรที่เรามีความคิดว่า เราจะเอาสิ่ง
เหล่านี้เป็นสินค้าขายให้ต่างชาติเพื่อแลกเงินตรามาเพื่อซื้อ

ผลิตภัณฑ์ของต่างชาติอีก เมื่อนั้นบ้านเมืองก็เป็นอันตราย
ผมเองก็ฝากท่านผู้ฟังที่เคารพว่า เพียงกรมศิลปากรกรม
เดียวนั้นไม่สามารถ ไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จะปกป้อง
ทรัพย์สินของชาติให้อยู่ เว้นแต่ท่านทั้งหลายที่เป็นเจ้าของ
ประเทศช่วยกันปกป้องมรดกไทย ประเทศไทยของเราจะอยู่
คู่แผ่นดินนี้ไปอีกนานเท่านาน

หน้าที่การพิทักษ์ปกป้องมรดกไทย ที่บรรพบุรุษได้
สั่งสมรักษามาถึงเรานั้น เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะ
ต้องช่วยกันดูแลรักษาสืบต่อไป

นางประกอบ ลากเพชร ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านภาษาเอกสาร และหนังสือ

□ สมคิด ทรัพย์สว่าง

นางประกอบ ลากเพชร เกิดเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๙ ปัจจุบัน อายุ ๕๗ ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทางด้านอักษรศาสตร์และครุศาสตร์ (อบ.คบ.) เกียรตินิยมอันดับสองจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นได้รับทุนรัฐบาลออสเตรเลียไปศึกษาต่อตามแผนโคลัมโบ ณ มหาวิทยาลัยซิดนีย์ รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย ได้รับประกาศนียบัตรชั้นสูงทางการศึกษา (Dip. in Ed.) ด้านการสอนวิชาภาษาอังกฤษ เป็นภาษาต่างประเทศ และศึกษาในระดับปริญญาโท ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เริ่มรับราชการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ที่กรมศิลปากร โดยเริ่มจากการรับราชการในตำแหน่งอาจารย์โท อันดับ ๒ สอนวิชาภาษาอังกฤษและวิชาการศึกษาที่โรงเรียนนาฏศิลป์ หรือวิทยาลัยนาฏศิลป์ในปัจจุบัน จากนั้นยังได้รับความไว้วางใจให้เป็นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาอังกฤษและหัวหน้าฝ่ายวิชาการศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ กรมศิลปากรมีนโยบายที่จะยกระดับวิทยาลัยนาฏศิลป์ให้เปิดสอนจนถึงระดับปริญญาตรี โดยท่านได้มีหน้าที่เป็นผู้ประสานงานร่วมกับกรมอาชีวศึกษา จัดทำหลักสูตรระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เพื่อออกพระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาจนสำเร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ด้วยเหตุนี้เองทำให้ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘

ระหว่างที่ท่านได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์นั้น ท่านยังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณบดี คณะนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล) ด้วย ซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นนานถึง ๔ ปี คือ ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๒๘ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สำคัญ ซึ่งถือว่าได้เลื่อนตำแหน่งที่มีระดับสูงขึ้น คือ เป็น

ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ (นักอักษรศาสตร์ ๘) ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ท่านยังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการกองศิลปศึกษา ซึ่งจะต้องรับผิดชอบงานด้านการศึกษาด้านนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ทั้ง ๑๐ แห่งและวิทยาลัยช่างศิลป์อีก ๑ แห่งด้วย แต่ได้รับตำแหน่งนี้เพียง ๔ เดือนเศษ ซึ่งในขณะนั้นท่านได้รับแต่งตั้งให้รักษาการตำแหน่งผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย ปลายปี ๒๕๒๙ ได้พ้นจากตำแหน่งผู้อำนวยการกองศิลปศึกษา เป็นผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์เพียงตำแหน่งเดียว จนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษระดับ ๙ ทางด้านภาษาเอกสารและหนังสือ และในระหว่างนั้นคือตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ ได้รับแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งเลขาธิการกรมศิลปากรอีกตำแหน่งหนึ่ง นอกจากตำแหน่งหน้าที่การงานที่สำคัญ ๆ ดังที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว ท่านยังได้รับเลือกให้เป็นอนุกรรมการคณะกรรมการข้าราชการครูกรมศิลปากร (อกค.) และได้รับเลือกตั้งเป็นอนุกรรมการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (อปก.) ของกรมศิลปากรอีกด้วย

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านภาษาเอกสารและหนังสือ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ท่านมีความชำนาญและเชี่ยวชาญมากเป็นพิเศษ เพราะท่านได้เรียนจบมาด้านอักษรศาสตร์ และมีประสบการณ์มานาน นับแต่เริ่มรับราชการทีเดียว งานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลหนังสือและเอกสารราชการที่ออกจากกรมศิลปากรทุกฉบับเพื่อส่งไปยังกระทรวงศึกษาธิการ หรือส่วนราชการอื่น ๆ จะต้องผ่านการตรวจแก้ไขเสียก่อน เพราะส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารหนังสือ ที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การขอพระราชทานอภัยโทษเสด็จในวโรกาสต่าง ๆ เช่น งานวางศิลาฤกษ์ เปิดนิทรรศการ,

เปิดพระบรมราชานุสาวรีย์, อนุสาวรีย์, พิธีเททอง ฯลฯ ตรวจแก้ร่าง คำกราบบังคมทูลและเสด็จฯ ต่าง ๆ ซึ่งจะต้องใช้ความรู้และความสามารถพิเศษตรวจให้ถูกต้องตามราชาศัพท์ และฐานันดรศักดิ์ของพระบรมราชวงศ์ให้ถูกต้อง และในบางกรณี ท่านยังได้รับมอบหมายจากอธิบดีกรมศิลปากรโดยตรงให้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการในคณะกรรมการสำคัญ ๆ เนื่องจาก ท่านมีประสบการณ์ในการเป็นกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการสำคัญของรัฐบาลมาก่อน เมื่อครั้งดำรง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ เช่น งานอัญเชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคในงานฉลองสมโภชวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร และ งานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา เป็นต้น

ในขณะที่ท่านได้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านภาษาเอกสารและหนังสือ ผู้อำนวยการกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ และเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการต่าง ๆ นั้น ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นท่านจึงได้มีการจัดการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการแบ่งงาน ควบคุมงาน วางแผนงาน มอบหมายงานให้กับคนที่เหมาะสมกับงานแต่ละครั้ง โดยท่านจะมีการกำหนดหัวหน้างานในแต่ละฝ่าย เพื่อตรวจสอบงานต่าง ๆ จากหัวหน้าฝ่ายโดยตรง เพื่อไม่ให้สับสนในการดำเนินงานอันเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ดีในอันที่จะใช้ในการปฏิบัติงาน หรือดำเนินงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากการตัดสินใจแก้กับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ท่านสามารถที่จะแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ร่วมงานทำงานให้ตรงตามแผนและวัตถุประสงค์ของงานและขององค์กรโดยส่วนรวม

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ท่านได้เข้าร่วมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีมากมายหลายแบบ แต่หน้าที่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ภาษาต่างประเทศเพราะตรงกับวิชาความรู้ที่ท่านได้ศึกษามา ซึ่งเห็นได้จากการตรวจหนังสือภาษาอังกฤษต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่เฉพาะกิจที่ท่านอธิบดีกรมศิลปากรมอบหมายให้ท่านรับผิดชอบ เช่นการประชุมระดับนานาชาติ เพราะเมื่อมีคณะจากต่างประเทศเข้ามาติดต่อประสานงานด้านวัฒนธรรมท่านมักจะได้รับมอบหมายจากท่านอธิบดีกรมศิลปากรให้รับผิดชอบ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นและเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ และอีกหน้าที่หนึ่งคือ เป็นผู้แทนอธิบดีกรมศิลปากรในคณะ

กรรมการเฉพาะกิจต่าง ๆ เช่น เป็นอนุกรรมการต่าง ๆ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เช่นคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์

ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ในคณะกรรมการในการจัดทำหนังสือการประกวดร้อยแก้ว ร้อยกรองต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ถึงปัจจุบัน เพราะกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น การประกวดอ่านทำนองเสนาะ ประกวดร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติ รัชกาลที่ ๙ เป็นต้น นอกจากนี้ ท่านยังเป็นบรรณาธิการหนังสือร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติฉั่วนามหาราชสุคดี รวมทั้งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการตัดสินในกิจกรรมต่าง ๆ และในเวลาว่างยังเขียนบทความลงในหนังสือต่าง ๆ อีกด้วย

การยกฐานะวิทยาลัยนาฏศิลป์และวิทยาลัยช่างศิลป์ให้เป็นสถาบันการศึกษาเปิดสอนจนถึงระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นอีกโครงการหนึ่งที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยมีการร่างพระราชบัญญัติและร่างหลักสูตรจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว เพียงแต่รอความเห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการเพื่อนำเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว นำเสนอเข้าประชุมคณะรัฐมนตรีในสภาต่อไปซึ่งท่านได้รับหน้าที่เป็นรองประธานของโครงการนี้อยู่โดยรับผิดชอบโครงการนี้มาตั้งแต่ครั้งอยู่กองศิลปศึกษา เพราะในปัจจุบันนี้มีบางวิชาที่ขาดแคลน โดยเฉพาะวิชาช่างสถาปัตยกรรมไทยซึ่งขาดแคลนอยู่มาก ท่านพยายามวางแผนในการที่จะผลิตคนในระยะยาว โดยยึดวิธีการที่ว่าต้องให้การศึกษา เพราะว่าถ้าไม่มีการศึกษาก็คงไม่สามารถสืบทอดช่างศิลป์ไทยให้ต่อเนื่องต่อไปได้ และปัญหาที่กำลังประสบอยู่ คือ ขาดแคลนอาจารย์ผู้ถ่ายทอดอาจารย์วิชาดังกล่าวนี้มีจำนวนน้อยมากในส่วนของนักเรียนนาฏศิลป์นั้นมีปัญหาว่า ถ้าเรียนจบแล้วไม่มีงานทำ เพราะฉะนั้น ในความคิดเห็นของท่านจึงเห็นว่า กรมควรมีนโยบายเน้นทางด้านคุณภาพทางการศึกษา โดยแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะละเลยมิได้จะต้อง มีนโยบายที่แน่นอนว่าจะดำเนินการไปในทางใดเพื่อร่วมกันปรับปรุงคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น

เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งที่เชี่ยวชาญทางด้านภาษาเอกสารและหนังสือ จึงให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยของสื่อมวลชนในปัจจุบัน โดยอ้างถึงคำปรารภของอดีตนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ครั้งนั้นท่านได้ห่วงใยเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการประชุมคณะรัฐมนตรีมาก ทางกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์จึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภาษาไทย และได้รับมอบหมาย

(อ่านต่อหน้า ๑๖)

ตุ๊กตาเสียดบาล

กรสวรรค์ มณีवास

ในสมัยสุโขทัย ตุ๊กตาที่พบส่วนใหญ่เป็นดินเผาเคลือบสีเขียวไขกาที่เป็นรูปคนนั่งจะนั่งผ้าเพียงผืนเดียวไม่สวมเสื้อ ตุ๊กตารูปคนที่ไม่มีหัวนั้นเราเรียกกันว่าตุ๊กตาเสียดบาล ซึ่งแปลว่า ตุ๊กตาเสียหัวนั่นเอง

การที่หัวตุ๊กตาหักหายไปนี้มีไข่เกิดขึ้นโดยเหตุบังเอิญซึ่งคนในสมัยสุโขทัยคงจะงงใจทำให้หักเพื่อพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เพราะบางครั้งเราพบว่าส่วนที่เป็นแขนของตุ๊กตาบอบบางกว่าส่วนที่เป็นคอ แต่ส่วนที่เป็นคอได้หักหายไป ในขณะที่ส่วนแขนยังอยู่สมบูรณ์ ศาสตราจารย์เขียน ยิ้มศิริ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า การทำตุ๊กตาเสียดบาลนั้นคงจะทำขึ้นในพิธีแก้บน หรืออุทิศให้ผีหรืออาจใช้ในการทำพิธีสะเดาะเคราะห์ เช่น ตุ๊กตาแม่อุ้มลูก หัวของแม่หักหายไปและบางทีหัวของลูกก็หักหายไปด้วย ตุ๊กตาชนิดนี้น่าจะเป็นตุ๊กตาที่ใช้บวงสรวงผีในเวลาคลอดบุตร โดยปั้นตุ๊กตาขึ้นแทนตัวแม่และลูก แล้วหักหัวตุ๊กตานั้นทิ้งเสีย เพื่อเป็นการหลอกผีว่าแม่ลูกนั้นได้ตายไปแล้ว ผีจะได้ไม่มารบกวนคอยทำอันตรายแม่และเด็กอีก หรือบางทีในการคลอดบุตรนั้นอาจมีการตาย เช่น แม่ตายหรือลูกตาย หรือตายทั้งแม่และลูก ก็ต้องทำพิธีไล่ผีผู้ที่ตายนั้นมิให้มารบกวนผู้ที่ยังอยู่ หมอผีจะนำตุ๊กตามารายมนต์ แล้วหักคอแม่ หรือลูกผู้ตายนั่นเสียเพื่อฆ่าวิญญาณที่ร้ายกาจซึ่งอาจนำความเดือดร้อนมาให้

ส่วนรูปอื่น ๆ ก็คงมีจุดประสงค์เช่นเดียวกัน เช่น ตุ๊กตาคนอุ้มไก่ ในการชนไก่เจ้าของไก่จะต้องทำพิธีเช่นสรวงภูตผี เพื่อให้หมาคุ้มครองไก่ของตนได้รับชัยชนะในการต่อสู้ ดังนั้นจึงต้องปั้นรูปตุ๊กตาขึ้นหักคอสังเวณี และตุ๊กตารูปคนถือขลุ่ยก็น่าจะทำขึ้นบวงสรวงครูดนตรี ในพิธีไหว้ครูก่อนการเล่นดนตรีนั้นเอง

แม้จะไม่ค่อยพบหัวอยู่ติดกับหัวตุ๊กตาแต่ก็พบหัวอยู่ต่างหากมิใช่น้อย จากหัวตุ๊กตานี้เองที่เราสามารถศึกษาทรงผมของชาวสุโขทัยได้เป็นอย่างดีตุ๊กตาส่วนใหญ่ไว้ผมยาวหวีเปิดหน้าผากไปเกล้าเป็นมวยสูงอยู่บนศีรษะ บางครั้งมีเกี้ยวรัดรอบมวยด้วย ผมแบบนี้ทำกันทั้งหญิงและชาย คงจะ

เป็นทรงนิยมโดยเฉพาะของสุโขทัย และมีอิทธิพลตกทอดมาถึงสมัยอยุธยาตอนต้นดังมีหลักฐานคือได้พบมงกุฎทองคำรูปน้ำเต้าทรงสูงในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๒๐ มงกุฎดังกล่าว คงใช้ครอบประดับมวยทรงสูงที่อยู่กลางศีรษะเช่นเดียวกับมวยสมัยสุโขทัย

นอกจากความรู้ในเรื่องทรงผมของคนในสมัยสุโขทัยแล้ว หัวตุ๊กตาเสียดบาลยังให้ความรู้ในเรื่องความนิยมอื่น ๆ ของคนในสมัยนั้นอีกด้วยเราพบว่าหัวตุ๊กตาบางหัวอมอะไรอยู่ที่แก้ม ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ทันทีว่าเป็นเมี่ยง เมี่ยงเป็นใบไม้ชนิดหนึ่งนำมาต้องให้เปรี้ยวแล้วจึงเอามาห่อไว้เป็นคำๆ สำหรับอม ชาวภาคเหนือนิยมอมเมี่ยงมากเช่นเดียวกับชาวภาคกลางนิยมกินหมาก แต่ในปัจจุบันทั้งเมี่ยง และหมากได้เสื่อมความนิยมลงคงมีเหลืออยู่แต่ในหมู่ผู้สูงอายุเท่านั้น

สมัยอยุธยามีตุ๊กตาเสียดบาลเช่นเดียวกันกับสมัยสุโขทัย ซึ่งคงจะทำขึ้นด้วยความมุ่งหมายเดียวกันมีตุ๊กตาคนอุ้มไก่ ตุ๊กตาแม่อุ้มลูก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตุ๊กตาทำอย่างคร่าว ๆ มีเพียงหัวกับลำตัวท่อนบน ไม่มีแขน อวัยวะบนใบหน้ามีเพียงจมูกและหูบางทีก็มีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่มีทั้งสองอย่าง แม้จะเป็นอย่างคร่าว ๆ แต่รูปทรงก็ได้สัดส่วนงดงามดี ดูเหมือนผู้ทำตุ๊กตาประเภทนี้จะเน้นความสำคัญที่ทรงผมของตุ๊กตา ทรงผมนี้อาจแบ่งให้เราทราบได้ว่า เป็นเด็ก เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ตุ๊กตาเหล่านี้จัดอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย กล่าวคือ เด็กในสมัยนั้นไว้จุก ๒ ชนิดคือ จุกเกล้า และจุกเกี้ยว จุกเกล้าคือจุกที่เกล้าไว้บนศีรษะคงจะมีเครื่องเหน็บ มิให้ผมหลุด แต่จุกเกี้ยวเป็นจุกที่ใช้ผมขมวดรัดกันเองไม่ต้องใช้เครื่องเหน็บ และจะขมวดปลายผมไว้ทางด้านหน้าทรงผมของเด็กอีกแบบหนึ่ง เป็นคล้ายพวงมาลัยวางอยู่บนศีรษะเฉย ๆ โดยไม่มีผม อาจจะเป็นเด็กเพิ่งโกนจุกใหม่ ๆ ผมยังไม่ขึ้นก็วางพวงมาลัยไว้แทนจุกก็เป็นได้ ส่วนผู้หญิงไว้ผมมวยแต่ผัดแปลกไปจากผมมวยในสมัยอยุธยาตอนต้นซึ่งสืบต่อมาจากสมัยสุโขทัยคือแทนที่จะเป็นมวยเกล้าสูงกลับใช้ผมมัดให้แน่นแล้วขมวด

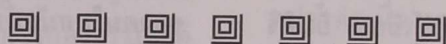
กันเป็นมวยแบบมวยของหญิงจีน มีทั้งอยู่ที่กลางศีรษะและที่คล้อยไปด้านหลังเล็กน้อย ทรงผมผู้ชายก็ตัดสั้นง่ายแก่การรักษาความสะอาด และไม่ต้องคอยระวังรักษาประดิษฐ์ประดอยเกล้ามวยอย่างสมัยอยุธยาตอนต้น

นอกจากตุ๊กตารูปคนแล้ว สมัยอยุธยายังมีตุ๊กตารูปสัตว์อีกหลายชนิด ล้วนแต่เป็นสัตว์ที่ใกล้ชิดกับคนมาก เช่น สุนัข แมว ซึ่งเป็นสัตว์ที่ชาวไทยนิยมเลี้ยงกันอยู่แทบทุกบ้าน

ตุ๊กตารูปสัตว์อีกประเภทหนึ่ง ทำรูปสัตว์ พาหนะ มีคนขี่ เช่น ช้าง ม้า คนที่ขี่บนสัตว์เหล่านี้จะทำหัวถอดได้ โดยเจาะตรงคอเป็นรูลึกลงไปในลำตัวและศีรษะคงจะมีเดียนำมาสวมขึ้นภายหลัง คติในการทำตุ๊กตาแบบนี้ น่าจะเป็นคติเกี่ยวกับตุ๊กตาเสียกบาลแต่ทำหัวให้ถอดได้เสียเลยแทนที่

จะต้องหักหัวซึ่งจะทำให้ไม่งาม คนที่นั่งอยู่บนหลังมักพนมมือซึ่งน่าจะเป็นการแสดงการระงับเสียงหรือเทวดาที่คนนำมาสังเวยนั้น

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ ประเพณีความเชื่อถือตลอดจนแบบอย่างศิลปต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่สืบต่อมาจากสมัยอยุธยาตอนปลายทั้งสิ้น ตอนต้น ๆ ของสมัยรัตนโกสินทร์ยังมีการทำตุ๊กตาเสียกบาลอย่างอยุธยา เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ ครั้นต่อมาความนิยมเช่นนี้ค่อย ๆ เสื่อมไป มีการทำตุ๊กตารูปคน รูปสัตว์ถวายผีเรือนหรือเทวดาประจำที่ ซึ่งเรียกว่าพระภูมิขึ้นมาแทน ตุ๊กตาเหล่านี้มีสภาพสมบูรณ์ไม่ต้องถูกหักหัวเสียก่อนเหมือนแต่เดิมมาและคติการทำตุ๊กตาศาลพระภูมิ ซึ่งเปรียบเสมือนข้าทาสบริวารของพระภูมินั้น ยังคงหลงเหลืออยู่จนปัจจุบันนี้

สัมภาษณ์ (ต่อจากหน้า ๑๔)

จากกระทรวงศึกษาธิการ ให้รับผิดชอบโครงการครูภาษาไทย ดีเด่น มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งจัดทำมาเป็นเวลา ๗ ปีแล้ว โดยท่านเห็นว่าการยกย่องครูภาษาไทยเป็นการเชิดชูเกียรติ จะสามารถจูงใจให้ครูนำวิชาความรู้ไปถ่ายทอดกับนักเรียนได้อย่างถูกต้องและด้านสื่อมวลชนก็เช่นเดียวกัน ทั้งโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ ฯลฯ ในบางครั้งก็ยังใช้ภาษาผิด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราชาศัพท์

สิ่งต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้นล้วน เป็นแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญพิเศษทางด้านภาษาเอกสาร และหนังสือที่ได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่จะสร้างประสิทธิภาพในการทำงานบริหารงาน ในหน่วยงานต่าง ๆ ได้บรรลุเป้าหมาย ตามที่ต้องการโดยท่านให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาของเยาวชนที่จะเป็นกำลังของชาติต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาและการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมชาติให้ยั่งยืนสืบไป

ฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคกลางของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๑๕๓ กิโลเมตร มีอาณาเขตด้านทิศใต้จดพระนครศรีอยุธยาและสระบุรี ทิศเหนือจดนครสวรรค์ ทิศตะวันออกจดนครราชสีมาและชัยภูมิ ทิศตะวันตกจดสิงห์บุรี อ่างทอง ปัจจุบันการคมนาคมที่สะดวก ที่สุดคือ ทางบก โดยเฉพาะรถไฟ ซึ่งผ่านทางขึ้นล่องตลอดวัน ประมาณ ๗๐ ขบวน ส่วนรถยนต์โดยสารมีทั้งธรรมดาและปรับอากาศ ตลอดวันอีกเหมือนกัน

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวฉะเชิงเทราส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร รองลงมาเป็นพ่อค้าวานิช ข้าราชการทหาร ดูเหมือนว่าจะเป็นอันดับ ๒ ข้าราชการพลเรือน จะเป็นอันดับ ๓ อาชีพอื่นสบาย ค่อนข้างหนาว แต่นั่นมันเป็นอดีตนะครับ เพราะแต่ก่อนนั้นมีเพลงอยู่เพลงหนึ่ง ผมจำได้ค่อนข้างดีว่า “ฉะเชิงเทราที่มีอากาศหนาวเย็น...” ไปที่ไหน ๆ ที่พบปะมิตรรักนักเพลงที่อยู่ในวงการซึ่งอายุมาก หรือรุ่นราวคราวเดียวใกล้เคียงกันก็สอบถามว่าเคยได้ยินบ้างหรือไม่ ใครแต่ง ใครร้อง เนื้อเต็มว่าอย่างไร แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่มีคำตอบ เนื่องจากไม่เคยมีใครเคยได้ยินซึ่งผมว่าต้องมีเพียงแต่ผมยังไม่ได้พบปะผู้ที่เคยได้ยิน เพื่อสอบถามเท่านั้น ปัจจุบันอากาศร้อนมากผมคิดเอาเองนะครับว่าน่าจะติดอันดับต้น ๆ ของไทยเราด้วยซ้ำนะครับ อาหารการกินค่อนข้างที่จะราคาแพง โดยเฉพาะประเภทของสด ซึ่งจะต้องนำไปประกอบอาหาร ประเภทจานด่วน จานเดียวหรือประเภทถุงยังพอหาซื้อได้ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ราคาถูกและกล่าวได้ว่าเป็นอาหารที่อร่อยพอใช้สำหรับความสุขของครอบครัวในบ้าน โทรศัพท์ทุกช่องจะคมชัดตามสภาพอากาศและเวลากลางวันนั้นพูดได้เลยอย่าดูให้เสียอารมณ์จะดีกว่า เพราะบางเวลาภาพจะพร่ามัว จะดูต้องตั้งใจเอาว่าเรื่องจะดำเนินความไปในทางใด กอปรกับสติปัญญาความคิดที่แปลกใหม่ ได้สาระของโทรศัพท์ไทยนั้น เป็นไปแนวเดียวกันหมดไม่แตกแถวแหวกแนวให้น่าดู คงมีแต่มีสควีดีโอ คอนเสิร์ต ซึ่งท่านผู้อ่านก็คงประสบเคราะห์กรรม ซึ่งได้รับจากโทรศัพท์ไทย เช่นเดียวกับผู้เขียนนะครับ สถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดฉะเชิงเทรา และใกล้เคียงที่รับฟังได้ชัดเจนมีแค่ ๒ สถานี แล้วก็ตื่นสายกว่าจะเปิดสถานีทำการกระจายเสียงก็โน่นละครับ ๖ โมงหรือก่อนหน้านั้นนิดหน่อย ที่ว่านี้ภาคเอฟ.เอ็ม นะครับแล้วก็น่าประหลาด วิทยุกระจายเสียงของไทยเราเดี๋ยวนี้หาฟังเพลงไทยเดิมที่เป็นปีพาทย์ เครื่องสายหรือ

ฉะเชิงเทราฟรีสไตล์

สามารถ ทรัพย์เย็น

มโหรีไม่ได้สักสถานี คุณผู้อ่านว่าแปลกไหมละครับ

สำหรับข้าราชการที่ถูกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ราชการในจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนมากมักจะต้องไปรายงานตัวกับเจ้าพ่อศาลพระกาฬ ไม่ว่าวันใดก็ตามวันหนึ่ง และหลังจากนั้นก็กลายเป็นคนเมืองลิงไปโดยปริยาย ทั้ง ๆ ที่คนฉะเชิงเทราส่วนใหญ่เขาไม่ได้นิยมชมชอบ กับคำเรียกขานที่กลายเป็นสัญลักษณ์ของฉะเชิงเทราไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากบิوارหรือลูกศิษย์ เจ้าพ่อศาลพระกาฬ เพิ่มปริมาณประชากรลิงขึ้นทุกปี จนกลายเป็นลิง ๒ กลุ่มไปแล้ว ในปัจจุบันกลุ่มแรกกลุ่มใหญ่ เรียกว่าลิงในศาล กลุ่มที่ ๒ กลุ่มเล็ก เรียกว่าลิงนอกศาล ซึ่งเป็นลิงจรจัดที่มีถิ่นพำนักตามชายคา หรือบนกันสาด ตึกแถว อาคารร้านค้า โดยรอบศาลพระกาฬ เนื่องจากไม่สามารถเข้าไปในศาล เพราะมีฝูงลิงฝูงใหญ่ต่อต้านและรุมกัด จนต้องวิ่งหนีกันหัวซุกหัวซุนลงถนนหนีออกไปยังถิ่นพำนักดังกล่าวประเภทของลิงที่ฉะเชิงเทรา ตามความรู้ความเข้าใจ ประสาคนที่ชอบลิงและคุ้นเคยกับลิงแบบชาวบ้านทั่วไป แบ่งออกได้ดังนี้

๑. ลิงแสม หัวแหลม หางยาวขนาดปานกลางน่าจะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด
๒. ลิงวอก หัวจะมีขนจับเป็นขวัญแหลม ตั้งขึ้นเป็น ๒ ขวัญ หางสั้นกว่าลิงแสม ขนาดปานกลาง
๓. ลิงเสน หัวแหลม หางสั้น ก้นแดง ขนาดปานกลาง
๔. ลิงกัง หน้าแดง หางสั้น ขนาดใหญ่กว่าลิงทั้งหมดทั้ง ๔ ประเภทใหญ่ ๆ ที่ได้กล่าวเป็นลิงที่มีหางทั้งหมด (monkey) ไม่มีชนิดที่ไม่มีหางเลย (ape)

อันที่จริงลิงในแต่ละประเภทตามที่กล่าว จะไม่อยู่รวมกันเป็นหมู่พวกเดียวกันเหมือนที่ลพบุรีและที่น้ำประหลาดกว่านั้นก็คือ ปัจจุบันลิงในลพบุรีทั้ง ๒ กลุ่ม อาจจะมีการผสมพันธุ์ปนกันไป จึงทำให้มีลิงหน้าตาแปลก ๆ เกิดขึ้นมาใหม่ ไม่เชื่อลองไปเที่ยวลพบุรีสิครับพอว่างจากเที่ยวชมโบราณสถานแล้ว ค่อยไปดูลิงลพบุรีเป็นการสังท้าย จะทำให้อารมณ์จิตใจผ่องใส ครั้นเคร่งขรึมมาก

ในตอนต้นได้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่อยู่ลพบุรีไว้แล้ว ที่นี้เล่าถึงความเป็นอยู่ของลิงบ้างเอาเฉพาะลิงในศาลนะครับ เพราะเราสามารถสังเกตหรือศึกษาได้ง่าย ส่วนลิงนอกศาลซึ่งเป็นลิงจรจัดค่อนข้างลำบากมากกว่า สำหรับการศึกษาและสังเกตชีวิตกิจวัตรประจำวัน

ลิงศาลพระกาฬนั้น เช้าตรู่สุดแต่จะตื่นเข้าตื่นสาย นะครับ จะพากันข้ามถนนไปที่ปรังค์ ๓ ยอดซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของศาล มีอาณาบริเวณโดยรอบเป็นสนามหญ้ากว้างขวาง ลิงที่ไปปรังค์ ๓ ยอดก็เดินเล่น นั่งเล่น ลิงเล็ก ๆ หรือเยาวชนลิง ก็หยอกล้อกระเข้าเข้าแห้ววิ่งไล่ลูกกันไปมา ผู้เขียนเผอิญไม่ได้สังเกตว่าลิงหนุ่มสาวจะมีการออกกำลังบริหารร่างกายบ้างหรือไม่ ครั้นสายหน่อยประมาณระหว่างเวลา ๗.๐๐-๘.๐๐ น. ก็ทยอยกันเดินข้ามถนนกลับศาลเพื่อหาอาหารกิน ตรงบริเวณนั้นจะมีถนนจากหน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ตัดเข้าหาถนนที่เป็นวงเวียนรอบศาลพระกาฬ จะมีป้อมตำรวจจราจร และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่จราจรคอยอำนวยความสะดวกให้กับผู้คนซึ่งขับขี่ยวดยานชนิดต่าง ๆ ตั้งแต่เช้าจนสาย บางครั้งท่านเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอารมณ์ขัน อารมณ์ดี ก็จะเป็นนกหวีดห้ามรถทุกชนิดให้หยุด เพื่อให้ลิงจากปรังค์ ๓ ยอดกลับไปศาลพระกาฬข้ามถนนสะดวก ซึ่งพ่อเจ้าประคุณลิงทั้งหลายก็รู้เสียด้วยว่า มีเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวกให้ ครั้นตำรวจจราจรเป่านกหวีดเป็นจังหวะสั้น ๆ เป็นทำนองเร่งรัดบรรดาลิงทั้งหลาย ก็พร้อมใจวิ่งเร็วขึ้น อ้าวจริง ๆ นะครับ

พอถึงศาลก็จะมีอาหารประเภทผักชนิดต่าง ๆ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมไว้เป็นประจำวัน บางวันมีพิเศษจากการเก็บ เช่น ไข่ต้ม ผลไม้ตามฤดูกาล คุณ ๆ ลิงทั้งหลายก็กินเฉพาะไข่แดงส่วนไข่ขาวทิ้ง คงจะไม่ชอบ และแน่นอนแกะเปลือกซะก่อน แต่ก็ไม่มีพิถีพิถันเกลี้ยงเกลากเท่าใดนัก หรือไข่อร่อยก็กินอย่างรีบร้อนก็อาจมีน้ำกินน้ำ สุกสนานครึกครื้นอีกพักใหญ่ พอบ่าย ๆ บ้างก็หาความสุขให้กัน

และกัน เดี่ยว ๆ ไล่ความสุขอย่างที่ว่านั้น ท่านเคยเห็นลิงแหวก ๆ ขนหาอะไร ๆ แล้วใส่ปากไม่ครับ ส่วนไอ้ที่ถูกหากก็ทำตาปริบ ๆ จะหลับหรือไม่ก็ไม่หลับเหล่านั้นแหละครับ เข้าใจผิดกันทั้งเพมาแต่นั้น อันที่จริงลิงเขาหาสะเก็ดของผิวหนังหรือเกล็ดเกลื้อ ซึ่งเกิดจากเห็บมากินครับ ไม่ใช่หาแมลง นั้นแหละครับความสุขซึ่งกันและกันอย่างที่ผมกล่าว

ลิงที่ศาลพระกาฬ ถ้าไม่หิวจริง ๆ จะไม่กินกล้วยหรือกล้วย ยิงบาย ๆ ต้องประเภทถั่วลิสงยังได้น้ำอัดลมทั้งประเภทขวดหรือแคน ยี่ห้ออะไรก็ดีทั้งนั้น บางตัวก็ชอบประเภทเกลื้อแร่ แต่ทั้งหมดยกเว้นเรื่องดื่มขวดเล็ก ๆ ที่มีแอลกอฮอล์อะไรเทือก ๆ นั้น แหมรสนิยมยังกับพวกผมบางคนนะไอ้ประเภทเมื่อดมชนิดต่าง ๆ ไม่ต้องห่วงนะครับ ฉีกไอ้ที่ห่อหุ้มออกจนหมดเรียบร้อยก่อน แล้วค่อยอมบางตัว ดุนไว้ที่กระพุ้งแก้มเพื่อค้นหาแย่งชิงหรือรอรับส่วนแบ่งในรอบต่อไปอีกต่างหาก

พอเข้าบ่ายแก่ ๆ ก็ทยอยกันเดินไปเดินเล่นพักผ่อน หรืออาจจะไปสนทนาประสาถึงกันที่ปรังค์ ๓ ยอด อีกรอบจวบจนเย็นใกล้มืดจึงกลับไปหลับนอนที่ศาลพระกาฬ เป็นกิจวัตรประจำวัน ยกเว้นหน้าเทศกาลตรุษจีน จะไม่นอนศาล แต่จะไปนอนที่ปรังค์ ๓ ยอด โช้ เห็นใจเถอะครับ ใครจะทนนอนหลับได้ ก็หนวหนวเสียวประตัดนะซี ตามได้

บริเวณรอบศาลพระกาฬถ้าประสงค์จะป้องกันลิงไม่ให้ข่ม ปืน แทะ แค่นั่นไม่ก็ต้องทำกรงตาข่ายครอบคลุมไว้ให้มิดชิด พอต้นไม้โดยรอบแย่งทะเลาะงูร ประดาสองกิ่งหลายกิ่งทั้งจนโกรนเอาใหม่ พอทำกรงแล้ว ยังต้องเอาสังกะสีแผ่นเรียบกรุทั้ง ๔ ด้าน ลิงปีนไม่ได้หรือครับมันสิ้น

อาคารพาณิชย์ติดแถวใกล้ ๆ หรืออาณาบริเวณโดยรอบศาลพระกาฬ ห้ามเปิดประตูหรือหน้าต่าง ยกเว้นมีเหล็กดัด มุ้งลวด เสาทีวี ต้องมีกรวยโลหะแบบฝาชีติดเอาไว้ใต้ปีกทีวี กันลิงปีนขึ้น เพราะลิงไม่ปีนขึ้นไปเปล่า ๆ ให้เสียเที่ยวเสียเวลาหรือครับ หักปีกทีวีเล่นให้เพลิน ๆ เสียด้วย เสาทีวีจึงต้องมีกรวยฝาชีกันไว้อีกชั้นหนึ่งผมอยู่ลพบุรีใหม่ ๆ ก็สงสัย อยู่ก็เลยถึงบางอ้อ บางคนก็ปรารภกับผมว่าเป็นเรื่องยุ่งยากลำบากใจสำหรับลิงที่ปีนขึ้นไปที่สูงแล้วไม่ยอมลง ผมก็เลยแนะนำไปว่า ง่ายจะตายถ้าอยากให้ลิงลงก็เอาสระอิออกสิครับ

อดีตลพบุรีนอกจากจะมีอากาศหนาวเย็นแล้วสิ่งที่น่าสนใจมีมากมายหลายอย่าง อาทิ ห้ามขายน้ำส้มสายชู หรือ

นำเอาน้ำส้มสายชูเข้าเมืองลพบุรีเนื่องจากเกรงว่า นาง-
งประจันต์ หรือวงพระจันทร์ลูกสาวท้าวกกชนาก จะนำเอา
น้ำส้มสายชูไปราดครซึ่งทำด้วยต้นกก ปักเสียบอก
ท้าวกกชนาก อันจะทำให้ศรีเลื่อนหลุดออก ซึ่งมีผลให้
ท้าวกกชนาก ฟันคิ่นชีพขึ้นมาอาละวาดจับผู้คนกินเป็น
ภักษาหาร ดังนั้นจึงมีห้ามนำน้ำส้มสายชูเข้าเมืองลพบุรี
ส่วนที่ศาลลูกครนั้น ถ้าคราวใดน้ำที่หล่อลูกครนั้นแห้งเหือด
จะเกิดไฟไหม้ขึ้นในคราวนั้น ที่เมืองลพบุรีอาจจะพูดได้ว่า
ลพบุรีนั้นจอมตำนานหรือนิทานพื้นบ้านเยอะอะไรทำนองนั้น
ของฝากแต่อดีตที่โด่งดังก็คือ ดินสอพองปัจจุบันยังมีทำขาย
แต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช่สำหรับนำไปประแป้ง ทาตัว หลังอาบน้ำ
หรือเอาไปผัดหน้า ซึ่งส่วนใหญ่จะทำก้อนใหญ่ ๆ โต ๆ ส่ง
แหล่งที่ทำเฟอร์นิเจอร์ ขายกันเป็นกิโล เป็นต้น ส่วนที่ทำ
ตามโบราณตามความหมายของดินสอพองลพบุรีก็พอมิ
แต่เดี๋ยวนี้ นอกจากนั้นก็มิใช่แค่ดินสอพองก็เป็นที่
นิยมอีกชนิดหนึ่ง

ของฝากที่ขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่งก็คือ น้อยหนาลพบุรี
แต่เดิมเอากันตามประวัติศาสตร์นะครับ กล่าวกันว่าฝรั่ง
ต่างชาติ ชาวโปรตุเกส นำเข้ามาปลูกที่อยุธยาและในสมัย
พระนารายณ์มหาราชปลูกที่พระที่นั่งเย็น ทะเลชุบศร เมือง
ลพบุรี นี่ว่าตามท่านลาลูแบร์ ราชทูตชาวฝรั่งเศสบรรยายไว้
นะครับ เดียวครับ ผมไม่ได้หมายความว่าน้อยหน่าเป็น
ผลไม้ของโปรตุเกสนะครับ ฝรั่งต่างชาติเรียกว่า custard ap-
ple ชื่อวงศ์ annonaceae ชื่อทางพฤกษศาสตร์ annora
squamosa ดังนั้นที่ทางไทยเราเรียกว่าน้อยหน่าก็คงจะได้ยิน
ฝรั่งเรียก แอน-โน-นา หรือ อะ-โน-นา กระมังครับ

ในชั้นหลังต่อมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว ทรงสนพระทัยน้อยหน่าพระที่นั่งเย็น ซึ่งคงจะเป็น

น้อยหน่าฝ้าย ถึงกับทรงแต่งตั้งพระราชสงครามเป็น
แม่กองทำสวนน้อยหน่าแถว ๆ พระที่นั่งเย็น ซึ่งมีชื่อเป็น
ทางการว่า พระที่นั่งไกรสรสีหราชอันที่จริงเก่ากว่านั้นขึ้นไป
อีกหน่อย เมื่อปี พ.ศ. ๒๐๔๐ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ทรง
คล้องช้างได้ช้างเผือก สูงสี่ศอกห้านิ้ว แถว ๆ วังช้าง ทะเล
ชุบศรใกล้ ๆ พระที่นั่งเย็น ซึ่งใช้เป็นที่พักผ่อนใน
โอกาสที่เสด็จทรงคล้องช้างหรือล่าเสือ แล้วได้สถาปนา
คุณพระเสวตเป็นที่พระบรมไกรสร คราวเสด็จจากอยุธยา
มาลพบุรีทางชลมารค พระนารายณ์ก็ทรงโปรดประทับเรือ
พระที่นั่งไกรสรมุขพิมาน ไอ้ที่เลยจากเรื่องน้อยหน่ามาเสีย
หลายเรื่องก็ประสงค์จะให้เข้าสู่คึกคักของคำว่า ไกรสร นะครับ

ปัจจุบันวิชาการเกษตรเจริญมากยิ่งขึ้น จากน้อยหน่า
ฝ้ายกลายเป็นน้อยหน่าหนัง ซึ่งต้นเค้ามาจากเวียดนาม
แล้วก็น้อยหน่าออสเตรเลีย ซึ่งอาจารย์จิรา จงกล อดีต
ผู้อำนวยการกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร
ชอบเป็นพิเศษ อันที่จริงมันเป็นลูกผสมระหว่างน้อยหน่ากับ
ผลไม้ของออสเตรเลีย จึงเรียกว่า น้อยหน่าออสเตรเลีย

เดี๋ยวนี้แถว ๆ โดยรอบพระที่นั่งเย็นทะเลชุบศร
เมืองลพบุรี ไม่มีน้อยหน่าฝ้ายพันธุ์ดี ผลโตเนื้อเป็นปุยุ
รสุวานแล้ว จะมีก็ปลูกแบบขึ้นเองทั้ง ๆ ขว้าง ๆ ให้เทวดา
รดน้ำ พอมีผลก็เปลี่ยแปรงรูมทิ้ง จนขาวไปทั้งผล

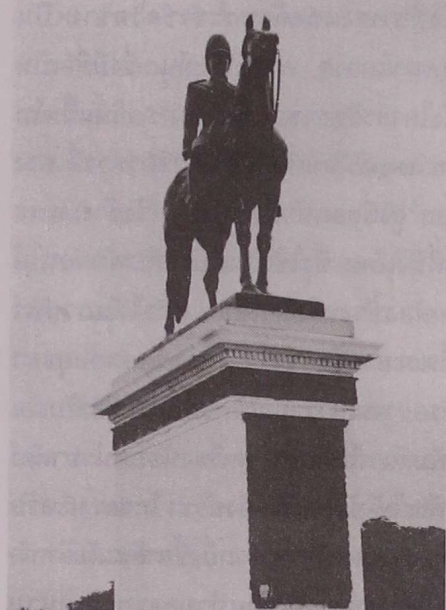
ข้อแนะนำสุดท้าย เวลาตอนเย็นแดดร่มลมตกขอให้
หาร้านอาหารที่โอ้โง่งน้อยหน่าครับ แพงหน่อยก็ช่างเถอะ
เพราะบางร้านอาจจะมีขายฉกรรจ์ นั่งดื่มเหล้าแล้วแก้งทำ
น้อยหน่าหล่น เดียวหล่น ๆ อย่าเป็นห่วงหรือกังวลว่า
น้อยหน่าจะไม่ซำหรือเละไปทั้งลูกเลยหรือ ไม่หรอกครับ
เพราะเป็นน้อยหน่า เหล็ก บรือ...ตัวใคร...ตัวมันนะครับ

๒ เมษายน วันอนุรักษ์มรดกไทย
“การรักษามรดกไทย เป็นการรักษาชาติ”

พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบรมรูปทรงม้า(ร.๕)

ชัยรัตน์ เลิศรัตนพร

เมื่อ ๘๒ ปีที่แล้ว หรือในราว พ.ศ. ๒๔๕๑ ประเทศไทยได้อัญเชิญพระบรมรูปทรงม้า รัชกาลที่ ๕ ซึ่งหล่อด้วยโลหะสำริดทั้งองค์มาประดิษฐานอยู่ ณ พระลานพระราชวังดุสิต ถือเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบรมรูปทรงม้า ในรัชกาลที่ ๕ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้กราบไหว้สักการะบูชา ในการที่พระองค์ท่านมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นต่อประชาชนชาวไทยยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือนได้ จนได้รับพระราชสมัญญานามว่า “สมเด็จพระปิยมหาราช”

สืบเนื่องมาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นเวลานานถึง ๔๐ ปี และตลอดระยะเวลาพระองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ และทรงพระปรีชาสามารถในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการปกครองบ้านเมืองที่ทรงเปี่ยมไปด้วยน้ำพระราชหฤทัยทรงทำนุบำรุงอาณาประชาราษฎร์ ให้อยู่เย็นเป็นสุขพร้อมทั้งทรงประสิทธิ์ประสาทความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมืองเป็นอเนกประการ ด้วยเหตุนี้เอง ประชาชนชาวไทยจึงพร้อมใจจัดตั้งกองทุนในการจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ของพระองค์ขึ้น โดยร่วมกันกับพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนทุกชาติทุกภาษาในประเทศ ร่วมบริจาคเงินเพื่อถวายเป็นเงินเฉลิมพระขวัญ ไว้สำหรับใช้สอยตามพระราชหฤทัยซึ่งในขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยุโรปอยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศส และในคราวเดียวกันนี้ พระองค์ได้เสด็จทอดพระเนตรพระบรมรูปทรงม้า ของสมเด็จพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ซึ่งหล่อด้วยสำริดประดิษฐาน อยู่หน้าพระราชวังแวร์ซายส์ ก็ทรงพอพระราช

หฤทัยมาก มีพระราชประสงค์อยากให้สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ของพระองค์เองในรูปแบบนั้น ถ้าหากจะสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ถวายพระองค์ท่าน ในขณะนั้นเองพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ถวายด้วยเงินที่เรียกกันได้นั่นเอง

ในการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้านั้น มีนายช่างชาวฝรั่งเศสแห่งบริษัทชูเซอว์เฟส ฟองเดอร์ เป็นผู้หล่อ ณ กรุงปารีส และในการเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ ๒ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้เสด็จประทับเพื่อให้ช่างปั้นพระบรมรูป เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๕๐ จากนั้นพระบรมราชานุสาวรีย์ก็เสร็จเรียบร้อยและส่งเข้ามายังกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๑ โดยได้อัญเชิญพระบรมรูปทรงม้าขึ้นประดิษฐานบนแท่นรองที่หน้าพระลานพระราชวังดุสิตเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งตรงกับวันพระราชพิธีมิ่งมงคลิเศกเนื่องในวโรกาสที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชสมบัติครบ ๔๐ ปีพอดี โดยมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอ่านคำถวายพระพรชัยมงคลเสร็จแล้วจึงน้อมเกล้าฯถวายพระบรมรูปทรงม้ากราบบังคมทูลอัญเชิญให้ทรงเปิดผ้าคลุมพระบรมรูปเป็นปฐมฤกษ์เพื่อประกาศเกียรติคุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าอยู่หัว ให้ปรากฏสืบไปชั่วกาลนาน

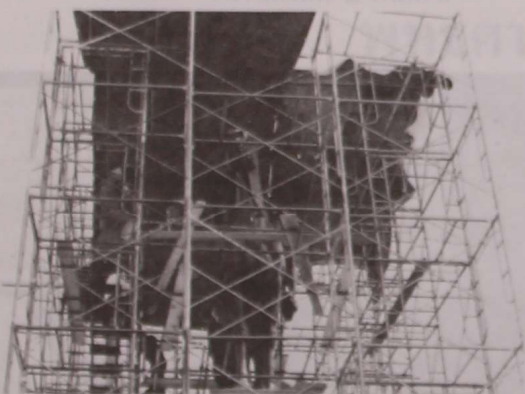
พระบรมรูปทรงม้านี้หล่อด้วยสำริด พระองค์ใหญ่กว่าขนาดจริงเล็กน้อย เป็นพระบรมรูปขณะเสด็จประทับอยู่บนม้าพระที่นั่ง ซึ่งยืนอยู่บนแผ่นโลหะสำริดที่ประดิษฐานอยู่บนแผ่นหินศิลาอ่อนด้วยความสูง ๖ เมตร กว้าง ๒ เมตร ยาว ๕ เมตร ห่างจากฐานของแท่นออกมา มีรั้วเตี้ยลักษณะเป็นสายโซ่ซึ่งระหว่างเสาล้อมรอบกว้าง ๙ เมตร ยาว ๑๑ เมตร ที่แท่นด้านหน้ามีศิลาจารึกบนแผ่นโลหะติดประดับสรรพสิริคุณพระเกียรติคุณและทางราชการได้ถือเอาวันที่ ๒๓ ตุลาคม

อันเป็นวันคล้ายวันสวรรคต เป็นวันถวายบังคมพระบรมรูป ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๕ สืบมาจนถึงปัจจุบัน

จวบจนปัจจุบันกาลเวลาได้ล่วงเลยมากกว่าครึ่งศตวรรษ สภาพของพระบรมรูปโดยทั่ว ๆ ไปเริ่มมีการแตกร้าวอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณหลังม้า ใต้ท้องม้า ช่วงต่อกับม้ากับฐานแผ่นโลหะ อันเป็นเหตุทำให้น้ำฝนซึมผ่านเข้าไปทำให้องค์พระบรมรูปทรงม้าเกิดสนิม และผุกร่อนในบางส่วน และยังมีสนิมออกไซด์ของทองแดงเป็นบริเวณกว้างเกือบทั่วองค์พระบรมรูป ซึ่งกรมศิลปากร โดยฝ่ายอนุรักษ์ศิลปโบราณวัตถุและฝ่ายประติมากรรมและผู้เชี่ยวชาญด้านช่างศิลป์ไทยได้เร่งสำรวจเพื่อดำเนินการบูรณะซ่อมแซมพระบรมรูปให้อยู่ในสภาพที่ดีดังเดิมทุกประการ

โดยกรมศิลปากรได้ร่วมกับกรุงเทพมหานครแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นสองส่วน คือ ด้านการดูแลบูรณะซ่อมแซมพระบรมรูปทรงม้า และองค์รัชกาลที่ ๕ เป็นหน้าที่รับผิดชอบของกรมศิลปากรโดยตรง ส่วนกรุงเทพมหานครดูแลด้านลานพระบรมรูปทรงม้าซึ่งมีกองบัญชาการทหารสูงสุดรับผิดชอบการปรับปรุงลานคอนกรีต และระบบระบายน้ำรอบลานพระบรมรูปทั้งหมดกับดำเนินการอนุรักษ์ต้นไม้ทั้งสองฝั่ง ในงบประมาณเกือบ ๒๐ ล้านบาท

การบูรณะซ่อมแซมในครั้งนี้แยกออกเป็นสองช่วง ช่วงแรกจะเป็นการรักษาดูแลทำความสะอาดองค์พระบรมรูป ซึ่งแล้วเสร็จไปเมื่อต้นเดือนตุลาคม ๒๕๓๖ ใช้งบประมาณจากเงินกองทุนโบราณคดีในการดำเนินงานเป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กองหัตถศิลป์ กองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ต่อจากนั้นฝ่ายอนุรักษ์ศิลปโบราณวัตถุกองโบราณคดีจะเข้ามารับผิดชอบในเรื่องการอนุรักษ์พระบรมราชานุสาวรีย์ ซึ่งได้งบประมาณจากเงินกองทุนโบราณคดี เป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท เช่นกัน โดยมีกองจดหมายเหตุแห่งชาติรับผิดชอบในการบันทึกขั้นตอนการสงวนอนุรักษ์พระบรมราชานุสาวรีย์โดยละเอียด

ขั้นตอนต่อจากการดำเนินงานในช่วงแรก ก็คือการทำความสะอาดและขัดสีที่เคลือบผิวพระบรมรูปไว้ให้อยู่ในสภาพเดิมที่มีเนื้อแท้เป็นโลหะสำริด โดยกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์ มีอาจารย์บุญส่ง นุชน้อมบุญ หัวหน้างานประติมากรรมแบบประเพณี ฝ่ายประติมากรรมของกองหัตถศิลป์ เป็นผู้ควบคุมดูแล ซึ่งได้แล้วเสร็จก่อนพิธีวางพวงมาลาสักการะในวันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ ตามความคาดหมาย

ส่วนการบูรณะซ่อมแซมในช่วงที่สอง ซึ่งเริ่มดำเนินการเมื่อกลางเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖ จะเป็นการซ่อมแซมรอยร้าวส่วนต่าง ๆ ขององค์พระบรมรูป รัชกาลที่ ๕ พร้อมกับการอนุรักษ์ทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อเสริมความมั่นคงแข็งแรง และซ่อมแซมส่วนฐานระบบไฟฟ้า ระบบระบายน้ำ อีกทั้งยังปรับปรุงบริเวณรอบ ๆ ฐานพระบรมรูปให้แลดูสะอาดเรียบร้อยหมดจดดังเดิม โดยประมาณการซ่อมแซมบูรณะในครั้งนี้ให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน จากการยืนยันของส่วนงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งประกอบไปด้วยสำนักพระราชวัง กรมศิลปากร และกรุงเทพมหานคร และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วก็จะดำเนินการในการสงวนรักษาพระบรมราชานุสาวรีย์ทุกพระองค์แห่งราชวงศ์จักรีในเขตกรุงเทพมหานครต่อไป

อย่างไรก็ตามการดำเนินการปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของพระบรมรูปทรงม้า และองค์พระบรมรูปสมเด็จพระปิยมหาราชจนถึงบริเวณลานพระบรมรูปทรงม้าให้แลดูสวยงามทุกอย่างคงสภาพเดิมให้มากที่สุดแล้ว ยังจะต้องไม่ขัดกับพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ผู้ทรงสร้างขึ้นตามพระราชหฤทัย นอกจากนี้จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและภูมิสถาปัตยกรรมของบ้านของเมืองอีกต่างหากด้วย

เพลงฉ่อย

ธวัชชัย วัฒนัญญ

ในยุคแรกเริ่มมีแผ่นเสียงด้วย (รวมทั้งเพลงทรงเครื่องที่วิวัฒนาการไปจากเพลงฉ่อย)

ในสมัยรัชกาลที่ ๘ และต้นรัชกาลปัจจุบันยังมีการบันทึกแผ่นเสียงเพลงฉ่อยอยู่บ้าง ส่วนในเวลานั้นนิยมบันทึกเป็นแถบบันทึกเสียง (เทป) แม้จะมีไม่มากชุด แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์ที่คนสมัยใหม่หันไปฟังเพลงแนวสากลมากกว่าก็นับว่าน่ายินดีที่ยังมีการบันทึกเสียงเพลงฉ่อยอยู่

การแต่งกาย ผู้ขับร้องเพลงฉ่อยฝ่ายหญิงจะนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อตามความเหมาะสมกับอายุ ห่มสไบ ฝ่ายชายนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอไทยหรือเสื้อคอกลม มีผ้าขาวม้าคาดสะเอวหรือห้อยไหล่

อุปกรณ์ประกอบการเล่น สำหรับในระดับสมัครเล่น ที่นำเพลงฉ่อยมาร้องสนุก ๆ ตามเทศกาลต่าง ๆ ก็ไม่ต้องเตรียมอะไร แต่เมื่อเล่นในระดับอาชีพจะต้องมีพานก้านัล ๑ พานเตรียมไว้ นอกจากนั้นอาจจะมีลูกคู่รับไว้ช่วยตีจังหวะให้ หรือจะไม่มีก็ได้ เพราะเพลงฉ่อยนิยมการปรบมือให้จังหวะอยู่แล้ว

วิธีการเล่น เพลงฉ่อยระดับอาชีพ นั้น มีแบบมีแผนในการเล่นหลายขั้นตอน สรุปได้ตามลำดับดังนี้
ลำดับที่ ๑ ไหว้ครู

หลังจากแต่งตัวเสร็จแล้ว พ่อเพลงและลูกคู่ออกมาคำนึงย่อง ๆ มีหัวหน้าถือพานก้านัลร้องเพลงไหว้ครูเป็นต้นเสียง ๑ คน คนอื่น ๆ คอยเป็นลูกคู่รับ

เมื่อชายไหว้ครูเสร็จ หญิงจะออกมาร้องเพลงไหว้ครูบ้าง ระหว่างร้องเพลงไหว้ครูอยู่จะมีหัวหน้าถือพานนำและมีลูกคู่ร้องรับเช่นกัน แต่ผู้หญิงจะนั่งพับเพียบ
ลำดับที่ ๒ ด้นเพลงฉ่า

เพลงฉ่อยเป็นเพลงร้องโต้ตอบ มีเอกลักษณ์คือลูกคู่รับด้วยคำว่า เอ้อชา...ทุกครั้ง เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย และมีคนรู้จักมากเกือบทั่วทุกจังหวัดในภาคกลาง ถิ่นที่มีพ่อเพลงแม่เพลงระดับอาชีพ ได้แก่ อ่างทอง อยุรยา สุพรรณบุรี ราชบุรี อุทัยธานี ปัจจุบันแม่เพลงพื้นบ้านจะเสื่อมความนิยมลง จนหลายบทเพลงไม่มีใครร้องเล่นกันอีกแล้ว แต่สำหรับเพลงฉ่อยยังมีการเล่นกันอยู่

เพลงฉ่อย ยังมีชื่อเรียกอื่น ๆ อีก ๓-๔ ชื่อ เช่น เรียกว่า **เพลงวง** เพราะเดิมนิยมร้องเล่นเป็นวง เรียกว่า **เพลงเป้** เพราะในสมัย ร.๕ มีพ่อเพลงคนหนึ่งชื่อตาเป้เล่นเพลงฉ่อยจนมีชื่อเสียงมาก คนพลอยเรียกเพลงฉ่อยเป็นเพลงเป้ไปเลยแม้แต่แผ่นเสียงก็พิมพ์คำว่าเพลงเป้ไปด้วย อีกชื่อหนึ่งเรียกว่า **เพลงฉ่า** เรียกชื่อเพราะตอนท้ายรับว่า เอ้อชา เอ้อชา ฉ่าฉ่า ฉ่าฉ่า หนอยแม่ ส่วนอีกเพลงนี้เรียกว่า **เพลงตะขาบ** นั้นไม่ทราบว่ามีเหตุผลและความเป็นมาเช่นไร

ประวัติ เพลงฉ่อยจะมีประวัติความเป็นมาอย่างไรไม่อาจสืบได้ หลักฐานเอกสารเก่าสุดที่กล่าวถึงเพลงฉ่อย อยู่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ คือ พระนิพนธ์ของกรมหมื่นสวัสดียามหัย เรื่อง “เรื่องขับร้อง” ลงในหนังสือวชิรญาณวิเศษ ปีที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๓๒ หน้า ๒๖๕ กล่าวไว้ว่า

“ยังมีเพลงร้องตามหัวเมืองแลเข้ามาร้องในกรุงก็มีบ้าง ก็คือเพลงฝ่ายเหนือเรียกว่า เพลงฉ่อย ถาเพลงตะขาบอย่าง ๑ (คำว่า ฝ่ายเหนือหมายถึงแถบนครสวรรค์ อุทัยธานี ขึ้นไป)”

วรรณคดีสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่กล่าวถึงเพลงพื้นเมือง มักกล่าวแต่เพลงเครื่องท่อน เพลงปรบไก่ เพลงเทพทอง เป็นส่วนใหญ่ เพลงฉ่อยจะคลี่คลายมาจากเพลงเหล่านี้บ้างหรือไม่ ไม่มีหลักฐาน หากจะอนุมานอายุของเพลงฉ่อยก็กะว่าเกิดประมาณสมัยรัชกาลที่ ๔ รัชกาลที่ ๕ เมื่อมีขึ้นแล้วก็ปรากฏว่าเป็นที่นิยมอย่างสูง ถึงขนาดในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีการบันทึกเสียงเพลงฉ่อยลงแผ่นเสียง

ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเริ่มร้อง **"ต้นเพลงฉำ"** ก่อนซึ่งเป็นการร้องส่งลำ (เพลง) พร้อมกับลุกขึ้นรำไปด้วย จบแล้วฝ่ายชายก็ร้อง **"ต้นเพลงฉำ"** บ้าง (กำหนดจะเล่นเพลง ทรงเครื่อง ก็ให้ปี่พาทย์รับ ถ้าไม่มีก็ใช้ปากเลียนเสียงแทน)

ลำดับที่ ๓ เพลงเกริ่น

เพลงเกริ่น จะเป็นเพลงที่ร้องชักชวนฝ่ายหญิงให้มาเล่นเพลงฉ่อยกัน โดยฝ่ายชายจะเริ่มร้องเพลงเกริ่นก่อน จุดเด่นของเพลงเกริ่น คือ **การทอดเพลง** เมื่อฝ่ายชายทอดเพลงแล้ว ฝ่ายหญิงก็เริ่มร้องเพลงเกริ่น แล้วทอดเพลงบ้าง

โดยร้องบทแต่งตัวว่าได้ยินเสียงใครมาเรียกจำเป็นต้องออกไปดู ก่อนออกไปก็ต้องขอแต่งตัวให้เรียบร้อยสวยงามก่อน

ลำดับที่ ๔ เพลงประ

เมื่อทั้งสองฝ่ายทำที่เพ่งเจอกันต่างก็ผลัดกันร้องเพลงประกับต่าง ๆ ทักทาย เกี้ยวพาราสีตามแต่จะพาทลำนำไป จะใช้เวลานานเท่าใดขึ้นอยู่กับรูปแบบของงานนั้น

ลำดับที่ ๕ เพลงทรงเครื่อง

เพลงทรงเครื่องนี้ เป็นท่วงเพลงฉ่อยเล่าเรื่องแล้วแต่จะผูกเรื่องขึ้นอยู่กับความนิยมของท้องถิ่น ผู้เล่นทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต้องตกลงกันมาก่อน และเริ่มจับเรื่องหรือเล่าเรื่อง เมื่อต้องร้องเพลงประกับต่าง ๆ ไปได้เวลาพอสมควรแล้ว

ลำดับที่ ๖ เพลงลาหรือเพลงอวยพร

เมื่อการร้องเพลงฉ่อยจบลง ไม่ว่าจะมีความประสงค์หรือไม่มีก็ตาม ผู้เล่นทั้ง ๒ ฝ่ายจะต้องร้องเพลงลาหรือเพลงอวยพร แล้วเข้าโรง ผู้เล่นเพลงฉ่อยทุกคนจะต้องไหว้ขอสมลาโทษต่อกันเพราะการเล่นเพลงฉ่อยมักใช้ถ้อยคำรุนแรงหยาบคายหรือตลกเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ซึ่งอาจจะมีการกล่าวอะไรพลาดพลั้งล่วงเกินกันไปบ้าง

เพลงฉ่อยมีจังหวะไม่ช้าไม่เร็วเกินไป จึงค่อนข้างทันอกทันใจผู้ฟัง ส่วนทำนองก็ไม่ยากแก่การร้อง กลอนที่ใช้เป็นกลอนลงท้ายสระเดียวกัน เช่นลงท้ายสระไอ เรียกว่า **กลอนไ** ลงท้ายด้วยสระอาเรียกว่า **กลอนลา** ลงท้ายสระอีเรียกว่า **กลอนลี** ฯลฯ (มีหลายสระ แต่นิยมสระไอ เพราะหาคำได้ง่ายที่สุด) เนื้อหาที่ร้องมีทั้งที่ผูกเป็นเรื่องสั้น ๆ เช่น **ดัดหมาแก้ว** ว่าด้วยเรื่องเมียหลวงเมียน้อยทะเลาะกัน **ดัดขิงขี้** ว่าด้วยเมียไปมีขี้ ผัวกลับมาทราบข่าวก็ติดตามไปถึงบ้านขี้ทะเลาะกัน และที่ร้องบทเบ็ดเตล็ดแสดงถึงปัญญาคามคมคายในการร้องตอบโต้ต่าง ๆ รวมแล้วก็มีนับร้อยนับพันเดือนไม่มีทางหมด

พุทธศาสนสุภาษิต

นิกุหา นิลลปา ธีรา

อทธธา สุตมาหิตา

เต เว ฐมเม วิรุหนติ

สมมาสมพุทฺธเทสิเต

ผู้ไม่คดโกง ไม่พูดเพ้อ มีปริชา ไม่หยิ่ง มีใจมั่นคง นั้นแล

ย่อมเจริญในธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว.

หนังสือน่าสนใจ

กรสวรรค์ มณีवास✍

ศิลปะถ้ำสมัยประวัติศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป็นหนังสือขนาด ๘ หน้ายกพิเศษ ใช้กระดาษอาร์ตด้านนอก จำนวน ๘๖ หน้าเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปะถ้ำ ซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์ของกลุ่มชนโบราณที่ปรากฏบนถ้ำ เพิงผาผนังหิน ก้อนหินขนาดใหญ่ เป็นหลักฐานทางโบราณคดีอย่างหนึ่งที่ช่วยเติมแต่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมบางส่วน

ศิลปะถ้ำปรากฏอยู่ในดินแดนส่วนต่าง ๆ ของโลก ที่มีความเก่าแก่และรุ่งเรืองของอารยธรรมแต่อดีต ประเทศที่มีร่องรอยอารยธรรมเก่าแก่ เช่น ประเทศไทย ก็พบแหล่งศิลปะถ้ำอยู่มากมายนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ ปี มาแล้ว จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ที่มีอายุเพียงแค่ ๑๐๐ ปี

นอกจากนี้ได้นำเสนอเรื่องราวของแหล่งศิลปะถ้ำในแหล่งต่าง ๆ ทั่วประเทศตั้งแต่ภูมิที่ตั้ง เส้นทางสู่แหล่ง ลักษณะศิลปกรรม ความหมาย ศักยภาพของแหล่งในการไปทัศนศึกษา และการอนุรักษ์พร้อมด้วยภาพถ่าย ภาพลายเส้น และที่เป็นผลงานสร้างสรรค์ขึ้นในสมัยประวัติศาสตร์ ทั้งที่เป็นภาพลงสีภาพสลัก อันเกิดขึ้นจากแนวคิดคตินิยมของคน หรือกลุ่มชนผู้สร้างสรรค์งานนั้น ๆ

มีจำหน่ายที่ร้านศิลปากร ถนนหน้าพระธาตุ กทม. ๑๐๒๐๐ ในราคาเล่มละ ๑๘๕ บาท

สื่อประชาสัมพันธ์ทางศิลปวัฒนธรรม ที่กรมศิลปากรรับผิดชอบและประสานงาน

รายการ "สังคีตศิลป์" ทุกวันอาทิตย์

เวลา ๒๑.๐๐-๒๑.๓๐ น.

ทางสถานีวิทยุจุฬาฯ

รายการ "เมืองไทยนี้ดี" ทุกวันศุกร์

เวลา ๑๐.๐๐-๑๐.๓๐ น.

ช่วงปิดภาคเรียน

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา

(เครือข่าย ๒) ความถี่ ๑๔.๖๗ กิโลเฮิร์ตซ์

รายการ "จดหมายเหตุกรุงศรี"

ทุกวัน หลังข่าวภาค ๑๙.๓๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง ๗

รายการ "เรื่อคนไทย"

ทุกวันจันทร์, อังคาร เวลา ๐๘.๓๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง ๓ อสมท.

รายการ "มาลาภิรมย์"

ทุกวันจันทร์ สัปดาห์ที่ ๑, ๓ ของเดือน

เวลา ๑๗.๓๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง ๙ อสมท.

รายการ "คันถ์ดองไทย"

ทุกวันศุกร์ เวลา ๑๕.๓๐-๑๖.๐๐ น.

ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗

นิตยสารศิลปากร

หนังสือเผยแพร่ทางวิชาการของกรมศิลปากร กำหนดออกรายสองเดือน ราคาจำหน่ายเล่มละ ๓๐ บาท สั่งซื้อได้ที่ ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร กทม. ๑๐๒๐๐

สารกรมศิลปากร

เอกสารประชาสัมพันธ์กรมศิลปากร กำหนดออกเป็นรายเดือน (แจกฟรี) สำหรับสถาบัน นักศึกษา ห้องสมุด และสื่อมวลชน ติดต่อที่ ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

เอกสารเผยแพร่ลิขสิทธิ์

เอกสารเผยแพร่ของกรมศิลปากร กำหนดออกเป็นรายเดือน (แจกฟรี) ติดต่อที่กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์

PANAP

เอกสารเผยแพร่ศิลปะการแสดงและวัฒนธรรมต่าง ๆ (ภาษาอังกฤษ) กำหนดออกเดือนกรกฎาคม และธันวาคม (แจกฟรี) ติดต่อที่ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์

ข่าวสารหอสมุดแห่งชาติ

เอกสารเผยแพร่ข่าวสารของหอสมุดแห่งชาติ กำหนดออกเป็นรายสามเดือน (แจกฟรี) ติดต่อที่หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี กทม.

พิพิธภัณฑ์สาร

เอกสารเผยแพร่ข้อมูลทางวิชา กิจกรรมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และสถาบันในวงการพิพิธภัณฑ์สถาน กำหนดออกเป็นราย ๒ เดือน (แจกฟรี) ติดต่อที่กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

ปัจจุบันการเล่นทอยล้อได้สูญหายไปกว่า ๓๐ ปี คณะครูอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเล่นทอยล้อ จึงได้คิดประดิษฐ์เป็นระบำขึ้น โดยเลียนแบบการเล่นชุดนี้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอันดีงามของชาวนครศรีธรรมราช

การนำเอาเนื้อหาของการเล่นทอยล้อ มาดัดแปลงเป็นระบำแบบพื้นเมืองภาคใต้เพื่อช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์การเล่นแบบพื้นบ้านของชาวปากพนังยังคงมีลักษณะของวัฒนธรรม ท้องถิ่น ที่ครบถ้วน ไม่ขาดอรรถรสทางดนตรีเลยแม้แต่น้อย เพราะวงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงระบำทอยล้อ ใช้วงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ซึ่งปรับปรุงใหม่เพื่อใช้บรรเลงประกอบการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้ โดยมีเครื่องดนตรีหลักในวงคือ ปี่นอก ๑ เล้า ทับ (โนรา) ๑ คู่ กลองตุ๊ก ๕ ใบ ช้องคู่ (โหม่ง) ๑ ชุด จึง ๑ คู่ แตะ ๑ ชุด ซอฮู้ ๑ คัน ซอด้วง ๑ คัน

ลักษณะการแต่งกายของผู้แสดงระบำทอยล้อ ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายหญิง ๕ คน และฝ่ายชาย ๕ คน จะแต่งกายตามแบบพื้นเมืองแต่เพิ่มสีสันเพื่อดึงดูดความสนใจยิ่งขึ้น กล่าวคือฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าปาเต๊ะ พื้นดำมีดอก ปักเลื่อมเพื่อความสวยงาม ห่มผ้าลูกไม้ สีเหลืองนวล ซึ่งจับจีบเป็นแนวทั้ง ๒ ข้าง สวมเครื่องประดับพองาม ผมเกล้ามวยประดับด้วยเกี้ยวคอบและดอกไม้ไหว ส่วนฝ่ายชาย จะนุ่งผ้ายกเมือง นคร สีม่วง ยกดอกทับกางเกงสามส่วนสีเดียวกับผ้าถุง สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น สีนวล ขลิบดินทอง ตามคอและแขนเสื้อมีผ้าไหมพุ่มเรียงพาดบ่าและคาดที่เอว

ลีลาการรำรำของระบำทอยล้อ จะคล้ายคลึงกับการเล่นมาก ผิดกันแต่เพียงระบำยังได้เพิ่มความงดงามอ่อนช้อยของนาฏกรรมการดนตรีแบบพื้นเมืองภาคใต้ไว้ นอกเหนือจากความสนุกสนานที่ผู้ชมจะได้รับ

(ต่อจากปกหน้าใน)

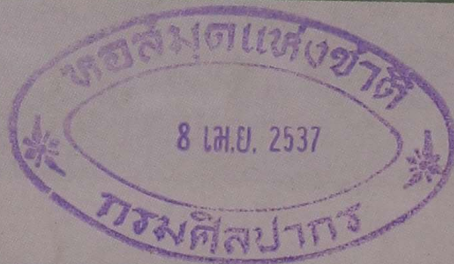
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ซึ่งเป็นภาพหุ่นดำเรื่องรามเกียรติ์ ภาพสลักหินจากวรรณคดี จำนวน ๔ คู่ ซึ่งประดิษฐาน อยู่ที่ลานพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง พระพุทธรูปหินขาวที่วัดเทพธิดารามและเสมหินอ่อน ซึ่งสลักเป็นรูป จตุโลกบาลที่วัดพระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม

งานแกะสลักที่ถือเป็นงานดีเด่นในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ คงต้องยกให้งานจากหลักไม้ เพราะนอกจากจะมีปริมาณงานที่มากกว่างานแกะสลักอื่น ๆ แล้ว ยังมีผลงานที่เด่นและเป็นเสมือนสัญลักษณ์คู่บ้านคู่เมืองนั่นคือ บรรดาเรือพระราชพิธีจำนวนสิบกว่าลำ ซึ่งล้วนเป็นงานแกะสลักไม้ทั้งสิ้นเช่น เรือสุพรรณหงส์ เรือนันทนาคราช เรือเอนกชาติภุชงค์ และเรือภาพสัตว์ตลอดจนราชยานที่ใช้ในพระราชพิธีสำคัญ ๆ ก็ล้วนเป็นผลงานที่มีความสวยงามอ่อนช้อยตามลักษณะของศิลปประจำชาติ ●

ระบำทอยล้อ

วนศ.นครศรีธรรมราช

ทอยล้อ เป็นการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ นิยม เล่นกันอย่างแพร่หลายที่ ตำบลท่าพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนมากนิยมเล่นในงานเทศกาลสงกรานต์ หรือหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวข้าว อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นมีด้วยกัน ๓ อย่าง คือลูกตั้ง ๕ ลูก แต่ละลูกมีขนาดสูงและเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าไรไม่จำกัดแต่จะต้องตั้งได้มีขนาดไม่ใหญ่ไม่เล็กจนเกินไป ลักษณะสูง - ยาวพอสมควร (ลูกตั้งที่ใช้ได้มาจากต้นพอนจาก) ไม้หน้า ๑ อันเป็นไม้ลักษณะแบนยาว ความยาวของไม้ประมาณ ๕๐ ซม. กว้างประมาณ ๑๐ - ๑๒ ซม. เป็นไม้สำหรับกวาดลูกตั้งก่อนการทอย ลูกทอยมี ๔ ลูก มีลักษณะแบนกลม และหน้าพอสมควรวิธีการเล่นเริ่มด้วยการแบ่งผู้เล่นเป็น ๒ ฝ่าย ๆ ละ ๕ คน ซึ่งมักแบ่งเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ก่อนการเล่นจะประโคมดนตรีให้ผู้เล่นฝ่ายชายนำลูกตั้ง มาวางที่พื้นลานกว้างเป็นลักษณะรูปกากบาท จากนั้นจะเริ่มการรำขอล้อ เพื่อเป็นการเชิญชวนฝ่ายหญิงมาร่วม

การเล่นด้วยฝ่ายหญิงเมื่อได้ยินเสียงการประโคมดนตรี ก็จะนำล้อทอย ออกมาร่วมร่ากับฝ่ายชาย พอสิ้นสุดการรำขอล้อ ก็จะเริ่มเล่นโดยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เริ่มทอย ส่วนใหญ่จะให้เกียรติฝ่ายหญิงก่อน โดยใช้ไม้หน้ากวาดลูกตั้งทั้ง ๕ ลูกให้หมด ในกรณีที่กวาดไม่หมดก็ใช้ลูกทอยที่เหลือ ๔ ลูก ทอยไปที่ละลูก ถ้าลูกตั้งล้มหมด แต่ลูกทอยยังเหลืออยู่ก็ให้ฝ่ายที่ทอยก่อนทับไว้ต่อจากนั้นก็ให้ฝ่ายตรงข้ามทอยตามแบบเดิมเช่นเดียวกัน หากฝ่ายใดทำลูกตั้งล้มมากที่สุดถือว่าเป็นฝ่ายชนะฝ่ายที่ชนะก็จะทำโทษฝ่ายที่แพ้ โดยเรียกฝ่ายที่ถูกรำทำโทษว่า “หญิงไหว้ชายรำ” ในกรณีที่ฝ่ายหญิงแพ้จะถูกทำโทษ โดยการนั่งกราบฝ่ายชาย เพื่อขอลูกทอยที่ฝ่ายชาย เก็บเอาไว้ จึงถือว่าสิ้นสุดการเล่นล้อทอยแต่ละครั้ง จุดประสงค์ของการเล่นทอยล้อนี้ก็เพื่อการเกี้ยวพาราสี โดยฝ่ายชาย มักแก้มยอแพ เวลาที่เล่นจึงมักเป็นเวลาบ่ายสี่โมงหรือบ่ายห้าโมงไปจนถึงเที่ยงคืน (อ่านต่อปกหลังใน)